

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇН
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
ім. Б.Д.Гаврилишина
Кафедра міжнародних економічних відносин

ШУХМАНН Вадим Александрович
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ
КРИПТОВАЛЮТ
спеціальність: 073 - Менеджмент
кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «бакалавр»

Виконав/ла студент/ка
групи МЕНМ-41
В.А. Шухманн

Науковий керівник
д.е.н., проф.,
О.М. Сохацька

ТЕРНОПІЛЬ-2023

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ СПЕКУЛЯТИВНИХ АКТИВІВ	6
1.1. Теоретичне обґрунтування створення біржових ринків криптовалют в умовах цифровізації глобального економічного простору.....	6
1.2. Основні засади управління ризиками на ринку спекулятивних активів....	13
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ.....	20
2.1. Моніторинг вітчизняного та зарубіжного досвіду управління ризиками на ринку криптовалют	20
2.2 Аналіз діяльності ТОВ «ФК Магнат» на вітчизняному ринку ризикових активів	34
Висновки до розділу 2	58
Розділ III. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ	59
3.1. Роль психологічного фактору при прийнятті ефективних управлінських рішень в торгівлі криптовалютою	59
Висновки до розділу 3	68
Висновки	69
Список використаних джерел	74

Вступ

Актуальність теми дослідження. Цифровізація глобальних фінансових ринків переживає вибуховий розвиток, пов'язаний з впровадженням нових нетрадиційних технологічних новацій, зокрема появою цифрових валют, які за традицією у вітчизняній науковій літературі отримали назву від прямої кальки з англійської мови – криптовалюти (Cryptocurrency).

Прискорення темпів інфляції, непередбачувані обставини, війни та пандемії спричиняють невизначеність на традиційних фінансових ринках. Ринкові ризики від торгівлі традиційними активами мають зростаючу тенденцію. Звідси постає питання необхідності пошуку нових методів хеджування ризиків через нетрадиційні активи, а також диверсифікація діяльності через використання криптовалют.

Для забезпечення мінімізації ризиків в невизначених умовах не втрачає актуальності процес відстежування показників ефективності роботи, платоспроможності, фінансової стійкості підприємств. Вищезазначеним, підтверджується актуальність теми дослідження, яка присвячена теоретичним та практичним аспектам управління ризиками організацій на ринку спекулятивних активів (криптовалют).

Мета наукової роботи полягає у опрацюванні теоретичних підходів до фінансового аналізу підприємства, оцінки ринкових ризиків в умовах невизначеності та визначенні ефективних інструментів для їх хеджування.

Для досягнення мети роботи поставлено та вирішено наступні завдання:

1. Розкрити економічну сутність високо ризикових активів в умовах цифровізації глобального економічного простору;
2. Систематизувати організаційно-інформаційне забезпечення управління ризиками на ринку спекулятивних активів;
3. Дослідити ринок нетрадиційних активів (криптовалют);
4. Окреслити фінансові ризики та методи їх хеджування;

5. Уточнити класифікаційні ознаки та визначити перелік показників для оцінювання ризиків на досліджуваному підприємстві;

6. Провести моніторинг зарубіжного та вітчизняного досвіду управління ризиками на ринку криптовалют;

7. Здійснити економічний аналіз підприємства та вказати резерви для підвищення ефективності його діяльності;

8. Визначити роль психологічних факторів при прийнятті ефективних управлінських рішень на ринку криптовалют.

Об'єктами дослідження є:

– діяльність ТОВ «ФК Магнат», що пов'язана із формуванням та використанням ресурсів підприємства;

– процеси утворення ринкових ризиків.

Предметом дослідження є практичні та теоретичні інструменти управління ризиками організації на світовому ринку криптовалют.

Методи дослідження. У процесі аналізу використовувалися специфічні та загальнонаукові методи пізнання. Метод структурно-логічного аналізу використовується при дослідженні методів управління ризиками організацій з економічної точки зору, методи економічного аналізу – при оцінці ефективності використання форм хеджування ризиків, методи графічного аналізу – при наочному відображенні результатів аналізу.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження виступають праці вітчизняних та зарубіжних науковців з питань хеджування ризиків, торгівлі високо ризикованими активами, нормативно-правові акти, фактичні дані господарської діяльності ТОВ «ФК Магнат» 2020-2022 рр.

Практичне значення результатів дослідження полягає у використанні показників, розрахованих у ході економічного аналізу підприємства для прийняття ефективних управлінських рішень керівництва щодо подальшої діяльності фірми.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні ефективних шляхів зниження фінансових ризиків шляхом інвестування в нетрадиційні активи, зокрема у криптовалюти. Запропоновані методи хеджування можна використати у процесі інвестування як у фондовий так і у валютний ринок.

Розділ I

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ СПЕКУЛЯТИВНИХ АКТИВІВ

1.1. Теоретичне обґрунтування створення біржових ринків криптовалют в умовах цифровізації глобального економічного простору

Один із найцікавіших моментів в історії криптовалюти починається з бірж. І це тоді, коли, незважаючи на новини та кардинальні зміни на соціальному та економічному рівні, які пропонує криптовалюта, є багато людей, які дізнаються про неї завдяки періодам високої волатильності. Саме ці події викликали інтерес інвесторів та галузевої преси.

З початку свого існування bitcoin коштував нуль доларів. Ця монета була абсолютно невідомою широкому загалу. У 2009 році перші обміни, які були здійснені, це виключно операції в тестовому режимі і без конкретної ринкової вартості. Перша визнана транзакція між двома людьми відбулася 12 січня 2009 року між Сатоші Накамото та Хелом Фінні.

З часом до екосистеми блокчейн проєктів було введено більше програмістів, математиків, криптографів та всіх, хто цікавиться цією децентралізованою платіжною системою. Але це відбулося лише 5 жовтня 2009 року та стало одним з перших криптовалют на ринку із співвідношенням, еквівалентним 1309,03 BTC за \$ 1.

З цього моменту ціна почала коливатися, поступаючись місцем першим біржам і ринковим рухам. Так почалася історія криптовалюти, пов'язана з біржами та цінними паперами на ринку [39].

Криптовалютні біржі – це приватні платформи, які полегшують торгівлю криптовалютами для інших криптоактивів, зокрема цифрових і фіатних валют і NFT.

Найбезпечніший і легальний спосіб отримати криптовалюту – купити її на криптовалютній біржі. Але це не єдина причина актуальності користування

біржою. Розглянемо можливості, які надають криптовалютні біржі своїм користувачам:

1. Біржі дозволяють користувачам купувати та продавати криптовалюту в режимі онлайн або за допомогою мобільного додатку, що відкриває доступ до криптовалютних ринків з будь-якого місця.
2. Більшість криптовалютних бірж пропонують ряд цифрових валют і токенів, надаючи численні варіанти для інвесторів, які хочуть створити диверсифікований портфель цифрових активів.
3. Провідні криптобіржі, зазвичай, зберігають кошти користувачів у холодному гаманці, щоб гарантувати безпеку активів.
4. Найбільші криптовалютні біржі, зазвичай, дотримуються правил «Знай свого клієнта» та забезпечують контроль за відмиванням грошей (KYC/AML), а також дотриманням фінансових норм [27]. Таким чином, користувачі можуть бути впевнені, що вони не мають справу з шахрайською компанією чи зловмисниками на цьому ринку.

Криптовалютні біржі поділяються на централізовані (CEX) та децентралізовані (DEX).

Централізовані криптовалютні біржі діють за принципом посередництва між покупцем і продавцем. Основним джерелом доходу таких бірж є стягнення комісій за транзакції. Централізовані криптовалютні біржі схожі на фондові, але призначені для купівлі-продажу цифрових активів.

Трейдери та інвестори можуть купувати чи продавати криптовалюту у будь-який зручний момент за бажаною ціною: для цього на спотовому ринку діють лімітні та ринкові ордери на купівлю чи продаж активу. За ринковим ордером учасник може купити чи продати криптовалюту в момент здійснення замовлення за поточною ціною на спотовому ринку, а за лімітним ордером трейдери самі визначають бажану ціну, за якою їм вигідно купувати чи продавати. CEX працюють за допомогою системи книги ордерів. Це означає, що

ордери на купівлю та продаж перераховуються та сортуються за передбачуваною ціною купівлі чи продажу. За допомогою механізму зіставлення біржі відбувається процес зведення покупців і продавців на основі найкращої доступної ціни з урахуванням бажаного обсягу заявки. Отже, ціна криптовалюти залежатиме від попиту та пропозиції цього активу у відношенні до фіатних грошей чи інших криптовалют [32].

СЕХ вирішують, якими цифровими активами вони дозволять торгувати, що гарантує безпеку трейдерів та інвесторів, оскільки перед лістингом та в процесі торгівлі криптовалютою на ринку біржі відслідковують актив, тому недобросовісні цифрові активи можуть бути виключені чи недопущені до торгів на централізованій криптовалютній біржі.

Популярними централізованими криптовалютними біржами є Coinbase, Crypto.com, Kraken та Binance.

Розглянемо основні переваги та недоліки централізованих криптовалютних бірж (табл. 1).

Таблиця 1.1

Переваги та недоліки СЕХ

Централізована біржа (СЕХ)		
№	Переваги	Недоліки
1	2	3
1	Надійність. Централізовані біржі пропонують додатковий рівень безпеки та надійності коли йдеться про транзакції та торгівлю. Спрощуючи трансакції через розвинену централізовану платформу, централізовані біржі пропонують вищий рівень захищеності.	Ризик хакерських атак. Централізованими біржами керують компанії, які відповідають за авуари своїх клієнтів. Великі біржі, зазвичай, зберігають активи на мільярди доларів, що робить їх мішенню для хакерів і крадіжок.

Продовження табл. 1.1

1	2	3
2	<p>Зручність. Централізовані біржі пропонують трейдерам-початківцям знайомий, зручний спосіб торгівлі та інвестування в криптовалюту. На відміну від використання крипто-гаманців і однорангових транзакцій, які можуть бути складними для початківців, користувачі централізованих бірж можуть входити у свої облікові записи, переглядати баланс своїх рахунків і здійснювати транзакції через додатки у смартфонах та веб-сайтах.</p>	<p>Плата за транзакцію. На відміну від однорангових транзакцій, централізовані біржі часто стягують високу плату за свої послуги та зручність, що може бути особливо високою комісією під час торгівлі великими сумами.</p>
3	<p>Кредитне плече. Однією з інших переваг певних СЕХ є можливість використовувати ваші інвестиції, використовуючи позичені гроші на біржі, що називається маржинальною торгівлею. Це дозволяє інвесторам отримувати вищі прибутки, але збитки також можуть бути посилені.</p>	<p>Зберігання цифрових активів. Більшість СЕХ зберігатимуть ваші цифрові активи, як зберігача, у власному цифровому гаманці, а не дозволять вам зберігати ваші приватні ключі у власному цифровому гаманці. Так зручніше, коли ви торгуєте безпосередньо на біржі, проте, є недоліки, пов'язані з ризиком збою централізованої криптовалютної біржі та шахрайства.</p>

[Сформовано на основі 32]

Децентралізована криптовалютна біржа (DEX) – це принципово інший тип біржі, який дозволяє здійснювати однорангові транзакції безпосередньо з вашого

цифрового гаманця без посередника. Прикладами найвідоміших децентралізованих криптовалютних бірж є: Uniswap, PancakeSwap, dYdX і Kyber.

В основу функціонування децентралізованих бірж покладені smart-контракти, самостійно утворені фрагменти коду в блокчейні. Такі smart-контракти забезпечують більшу конфіденційність учасників торгової операції і менший термін транзакційних витрат, ніж централізована криптовалютна біржа.

З іншого боку, незважаючи на те, що функціонування smart-контрактів ґрунтується на певних правилах, відсутність третьої сторони-посередника означає, що трейдер чи інвестор працює сам по собі, тому децентралізовані біржі призначені для досвідчених користувачів.

Примітно, що децентралізовані біржі (DEX) набули широкого поширення завдяки винаходу моделі пулів ліквідності, а не завдяки DEX на ордербуках.

Децентралізовані мережі отримують переваги і можуть перемогти в третій ері інтернету з тієї ж причини, з якої перемогли в першій: завоювавши довіру підприємців і розробників. Наочний приклад цього – конкуренція між Wikipedia і її централізованим аналогом Encarta. Якщо порівняти ці два сервіси початку 2000-х років, Encarta мала більш якісний продукт. Але Wikipedia поліпшувалася набагато швидше завдяки активній спільноті користувачів, що надавали перевагу децентралізованому управлінню. І у 2005 р. Wikipedia стала найбільш використовуваним джерелом інформації в інтернеті, а це, у свою чергу, привело до закриття Encarta в 2009 р.

Розглянемо основні переваги та недоліки децентралізованих криптовалютних бірж (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Переваги та недоліки DEX

Децентралізована біржа (DEX)		
№	Переваги	Недоліки
1	2	3
1	<p>Опіка.</p> <p>Користувачам децентралізованих бірж не потрібно передавати свої активи третій стороні. Таким чином, немає жодного ризику злому компанії чи організації, а користувачі впевнені у безпеці від злому, збою, шахрайства чи крадіжки.</p>	<p>Складність.</p> <p>Користувачі децентралізованих бірж повинні пам'ятати ключі та паролі до своїх крипто-гаманців, інакше їхні активи будуть втрачені назавжди та не зможуть бути відновлені. Вони вимагають від користувача вивчення платформи, процесу і ознайомлення з ними, на відміну від централізованих бірж, які пропонують більш зручний і зрозумілий торговий процес.</p>
2	<p>Запобігання маніпулюванню ринком. Завдяки тому, що децентралізовані біржі дозволяють здійснювати одноранговий обмін криптовалютами, вони запобігають маніпулюванню ринком, захищаючи користувачів від фальшивої торгівлі та миттєвої торгівлі.</p>	<p>Відсутність фіатних платежів. DEX найкраще підходять для інвесторів, які бажають переключитися з одного цифрового активу на інший, і не дуже підходять для тих, хто хоче купувати чи продавати цифрові активи за фіатну валюту. Це робить їх менш зручними для користувачів, які ще не володіють навичками торгівлі.</p>

Продовження табл. 1.2

1	2	3
---	---	---

3	<p>Відсутність цензури</p> <p>Децентралізовані біржі не вимагають від клієнтів заповнення форм «Знай свого клієнта» (KYC), що забезпечує конфіденційність та анонімність користувачів. Оскільки DEX не здійснюють цензуру, доступно більше криптовалют і цифрових активів, ніж через CEX. Насправді, багато альткойнів доступні лише на DEX.</p>	<p>Недостатність ліквідності.</p> <p>Близько 99% криптовалютних транзакцій здійснюються централізованими біржами, що свідчить про те, що на них припадає більша частина обсягу торгів. Через брак обсягів децентралізованим біржам часто не вистачає ліквідності і може бути важко знайти покупців та продавців, коли обсяги торгів невеликі.</p>
---	--	---

[Сформовано на основі 32]

Питання про те, хто переможе в наступній ері інтернету – централізовані або децентралізовані системи, зводиться до того, хто зможе створити найбільш прості умови та корисні сервіси, що підвищить доступ до нових фінансових послуг. Значною мірою це також буде залежати від того, на чиєму боці будуть найбільш кваліфіковані розробники і підприємці. У централізованих платформах є багато переваг, великі фінансові резерви, бази користувачів, інфраструктура. Тоді як децентралізовані криптомережі більш привабливі для розробників і підприємців завдяки своїй нейтральності та децентралізації. Довіра до них може призвести до мобілізації набагато більших ресурсів, ніж є у централізованих конкурентів і вони зможуть розвиватися набагато швидше.

Виходячи з вищезазначеного, слід констатувати, що децентралізовані системи в порівнянні з централізованими, необхідно завжди розглядати не в статичній, а в динамічній формі. Централізовані системи, зазвичай, мають переваги на початкових етапах, але темпи покращення залежать від роботи співробітників і

залучення належного фінансування. Разом з тим, децентралізовані системи важче розвиваються на початкових стадіях, але при сприятливих умовах можуть рости експоненціально, залучаючи все нових учасників і розробників.

1.2. Основні засади управління ризиками на ринку спекулятивних активів

Управління ризиками на ринку спекулятивних активів – це процес мінімізації непередбачуваних втрат та врахування ймовірності маніпуляційних подій на ринку спекулятивних активів. Головним суб'єктом управління ризиками на біржах спекулятивних активів є контрагент, який підвищує та концентрує ризики на цих ринках.

Вкладення в криптовалюту є високо ризикованою інвестицією. Як відомо, законом ринку є те, що кожен ріст закінчується падінням і навпаки – кожне падіння – ростом. Торгівля криптовалютою супроводжується певними ризиками, які необхідно враховувати й попереджати. До них відносяться такі: ризик ліквідності, ринковий ризик, операційний та системний ризики. Лише маючи уявлення про їх природу та прояви, способи вирішення і розуміючи рівень впливу на ризики, можна переходити до того або іншого виду торгівлі. Так, ринкові ризики та ризики ліквідності допомагають подолати stop-loss й take-profit (біржові заявки або захисні ордери, які допомагають інвестору чи трейдеру захистити свої інвестиції при досягненні валютою певної, раніше обговореної ціни). Системні та операційні ризики можна зменшити за допомогою диверсифікації портфеля в різні інвестиції.

Однак, якщо на фондових чи валютних ринках з низькою волатильністю падіння чи ріст ціни на 5% є великою зміною, тоді як на криптовалютних ринках котирування на актив може коливатися на 20-30% лише за годину. У такому випадку виникає необхідність компанії, інвестиційному фонду чи простим

трейдерам вивчати механізми хеджування ризиків та постійно вдосконалювати свої навички в цій галузі.

Хеджування – це інвестиція, яка робиться для зменшення ризику збиткових коливань цін на криптоактив. Стратегії хеджування дозволяють трейдерам використовувати більше, ніж одну одночасну угоду в протилежних напрямках, щоб мінімізувати ризик значних втрат [38].

Це процес страхування ризику можливих збитків шляхом перенесення ризику зміни ціни з одного активу на інший [14. с.438].

Хеджування вже давно використовується на різних біржах, зокрема, на валютній та фондовій як форма техніки управління ризиками. Хоча це передбачає також і зниження прибутку трейдерів в сприятливих умовах, однак, при стрімкому падінні ринку підтримає стабільну вартість інвестиційного портфелю. Звісно, це краще, ніж втратити всі свої активи через знецінення на падаючому ринку.

Однією з причин хеджувати позиції на криптовалютному ринку більш традиційними цифровими активами є те, що криптовалюти не регулюються на законодавчому рівні. Хоча уряди та фінансові установи починають звертати увагу на це, все ще існує невизначеність щодо питань їх класифікації та оцінки. В умовах необов'язкової ідентифікації користувачів криптоплатформ та власників крипто-гаманців існує ризик шахрайства або ухиляння від податків. На нашу думку, запровадження обов'язкової авторизації та ідентифікації учасників крипторинку сприяла б підвищенню його прозорості.

Відсутність правил обмежує захист продавців і покупців, змушуючи інвесторів покладатися на розробки, окремих людей і особистий досвід при прийнятті інвестиційних рішень.

Ризики, пов'язані з торгівлею криптовалюти, безпосередньо виникають через високу волатильність на ринку. Іншими словами, це показує нестабільність курсу цін на криптовалюту. Переважно, різкі зміни цін відбуваються через різку

зміну ринкових настроїв. Наприклад, восени 2020 року Dogecoin зріс більш, ніж на 100% за 24 години від останньої ціни, а наступного дня ціна впала більш, ніж на 50% через твіти Ілона Маска (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Графік курсу ціни на криптовалюту Dogecoin 2020р.

[Сформовано автором самостійно]

Ще одним з найбільш розповсюджених ризиків від торгівлі криптовалютою є ризик кредитного плеча. Високе (агресивне) кредитне плече використовують переважно трейдери з невеликим депозитом. Сутність кредитного плеча полягає в тому, що трейдер бере у біржі маржинальний кредит, збільшуючи свою позицію. Трейдерам слід бути обережними щодо використання агресивного кредитного плеча, яке може збільшити збитки під час несприятливих умов.

Розглянемо базові принципи, на які слід звернути увагу перед застосуванням стратегій хеджування.

1. Реверсна позиція. Інвестор чи трейдер, хеджуючи ризики вже з відкритою раніше позицією, повинен відкрити позицію на схожий актив в

протилежному напрямку. Наприклад, щоб захистити Long – позицію від можливих збитків, якщо ціна опуститься, на схожий актив відкривають short – позицію.

2. Оцінка ліквідності. Трейдери та інвестори вивчають актив на предмет ліквідності. На основі такого аналізу можна визначити, наскільки швидко можна продати актив за фіат чи стейблкоїн в несприятливих умовах.

3. Диверсифікація. Один із найефективніших методів управління капіталом для трейдерів та інвесторів. Суть методу полягає у відкритті декількох позицій у різних токенах, щоб створити достатньо диверсифікований портфель, який складається з похідних фінансових інструментів [45].

Будь-яке хеджування слід починати після обрання стратегії хеджування. Стратегія хеджування передбачає перелік певних дій, які повинен виконати трейдер для того, щоб максимально зменшити свої збитки від відкритої позиції.

Розглянемо декілька найбільш ефективних стратегій хеджування.

1. Стратегія маржинальної торгівлі. Треjder приймає рішення про продаж активу коли є можливість його знецінення. Згодом, якщо криптовалюта дійсно впаде в ціні, інвестор викупляє її на таку ж суму, таким чином заробляючи на різниці.

Наприклад, трейдер бере маржинальний кредит в криптовалютній біржі на 1 000\$ в монеті АТОМ, що еквівалентно 83,33 токенів (12\$ за 1 монету), і одразу продає їх на спотовому ринку, очікуючи падіння курсу ціни. Коли ціна на актив знизилась до 10\$, трейдер купує на ринку таку саму кількість монет АТОМ, але платить за них 833,3% і повертає ними кредит. Таким чином, трейдер заробляє на падінні ринку, забираючи собі різницю від продажу та купівлі.

2. Багато трейдерів застосовують деривативи як інструмент хеджування криптовалютних ризиків.

Ф'ючерс або ф'ючерсний контракт – це виключно стандартизований біржовий контракт-зобов'язання, в якому детально описано товар за встановленими стандартними параметрами.

Основною метою ф'ючерсної торгівлі є не купівля-продаж товару, головне її призначення полягає у нейтралізації (страхуванні або, як прийнято у біржовій термінології, хеджуванні) цінових ризиків [14].

Ф'ючерси на криптовалюту відрізняються від товарних лише тим, що в їх основі лежать цифрові активи. Ціна на ф'ючерс криптовалюти визначається курсом ціни монети на спотовому ринку.

Розглянемо приклад користування ф'ючерсною стратегією хеджування. Припустимо, що трейдер має 1 000 ETH і планує їх утримувати на довгострокову перспективу. Проте, бачить, що є потенціал до зниження ціни на актив в короткостроковому періоді. Для того, щоб хеджувати свою позицію, трейдер відкриває short-позицію на 1 000 ETH і, якщо ціна дійсно впаде в цей період часу, трейдер зафіксує прибуток на ф'ючерсах, що перекриє втрати на спотовому ринку.

3. Стратегія використання безстрокових інструментів. Безстрокові інструменти – це похідні фінансові інструменти, які дозволяють вам купувати або продавати контракт на базовий актив без чітко визначеного терміну дії позиції. Це означає, що трейдер сам вирішує в який момент закривати угоду.

Перевагою безстрокових інструментів є більша купівельна спроможність, ніж при спотовій торгівлі. Це відбувається за рахунок «кредитного плеча». Це дає інвестору більше можливостей заробити при високій волатильності. Маючи на рахунку певну суму грошей, трейдер, за бажанням, дає їх під заставу, а біржа, в свою чергу, примножує суму його позиції на величину обраного кредитного плеча. Трейдер отримує прибуток або збиток від величини всієї позиції, тобто чим більше кредитне плече, тим більший відсоток від депозиту він втратить чи заробить.

Перед використанням даної стратегії слід вивчити механізм ставки фінансування застави (забезпечення позиції) та потенційну прибутковість. Трейдер також повинен знати, яке кредитне плече слід обрати, щоб поставити свій stop-loss вище ціни ліквідації.

Перевагами даної стратегії є:

- висока ліквідність;
- можливість збільшення вартості позиції через використання кредитного плеча;
- необмеженість у часі щодо відкритої позиції.

Головним недоліком даної стратегії є завищені втрати від позиції з високим кредитним плечем при великій волатильності ринку. Тому торгівлю безстроковими інструментами рекомендують застосовувати досвідченим трейдерам.

4. Диверсифікація портфелю. Найпростішою формою стратегії хеджування криптовалюти є диверсифікація інвестиційного портфелю. Диверсифікований портфель – означає інвестувати в різні криптоактиви замість того, щоб вкласти всі заощадження в одну монету. У різноманітному портфелі кожна криптовалюта хеджує одна одну. У результаті, коли ціна одного активу падає, загальні втрати в відсотковому співвідношенні будуть нижчими, оскільки інші активи, можливо, даватимуть прибуток в цей час.

Окрім вищезазначених ризиків, вважаємо за доцільне виділити ризики з прогнозуванням обігу і курсу криптовалют та можливостей їх застосування як фінансових інструментів. Справа в тому, що на ринок криптовалют більше впливають різні події і навіть спекуляції, аніж фундаментальні закони його поведінки й прогнозування. Це значно обмежує можливості фундаментального аналізу, як інструменту прогнозування та управління. Вважаємо, більш реалістичним є використання технічного аналізу (ТА), який з допомогою розробки графіків, пошуку фракталів, діаграм, патернів, вивчення історії цін та

виявлення інших типів ринкових даних дозволяє знайти хороші ставки для отримання прибутків.

Окрім того, на нашу думку, потрібно визначити та слідкувати за кількома криптовалютами, які не рухаються в одному напрямку. Це дасть можливість створити повністю диверсифікований портфель, де інструменти є некорельованими активами. Саме на криптовалютному ринку це зробити не легко. Криптовалютний ринок відносно новий, тому схильний до ринкових новин (FOMO), а також більшість монет корелюються з bitcoin.

Таким чином, хеджування ніколи не гарантує беззаперечний результат, тому ми не можемо вважати це абсолютно безризиковою дією, особливо на ринку криптовалют. Інвестори та трейдери використовують інструменти та стратегії хеджування для мінімізації втрати від коливань ринку в несприятливих умовах. Варто зазначити, що хеджуючи один актив від волатильності іншим – це угода з таким самим ризиком, адже можна втратити вдвічі більше .

Висновки до розділу 1

Криптовалютні біржі – це приватні платформи, які полегшують торгівлю криптовалютами для інших криптоактивів, зокрема цифрових і фіатних валют і NFT.

Криптовалютні біржі поділяються на централізовані (CEX) та децентралізовані (DEX).

Централізовані криптовалютні біржі діють за принципом посередництва між покупцем і продавцем. Основним джерелом доходу таких бірж є стягнення комісій за транзакції. Централізовані криптовалютні біржі схожі на фондові, але призначені для купівлі-продажу цифрових активів.

Децентралізована криптовалютна біржа (DEX) – це принципово інший тип біржі, який дозволяє здійснювати однорангові транзакції безпосередньо з вашого

цифрового гаманця без посередника. Прикладами найвідоміших децентралізованих криптовалютних бірж є: Uniswap, PancakeSwap, dYdX і Kyber.

Управління ризиками на ринку спекулятивних активів – це процес мінімізації непередбачуваних втрат та врахування ймовірності маніпуляційних подій на ринку спекулятивних активів. Головним суб'єктом управління ризиками на біржах спекулятивних активів є контрагент, який підвищує та концентрує ризики на цих ринках.

Хеджування – це інвестиція, яка робиться для зменшення ризику збиткових коливань цін на криптоактив. Стратегії хеджування дозволяють трейдерам використовувати більше, ніж одну одночасну угоду в протилежних напрямках, щоб мінімізувати ризик значних втрат.

Це процес страхування ризику можливих збитків шляхом перенесення ризику зміни ціни з одного активу на інший.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ

2.1. Моніторинг вітчизняного та зарубіжного досвіду управління ризиками на ринку криптовалют

Фінансовий ринок відіграє важливу роль в економіці кожної країни. Він є показником рівня її розвитку, відображає існуючі прогалини та надає можливість

побачити напрями розвитку. Варто зауважити, що у вітчизняному фінансовому ринку основними діючими суб'єктами, у яких зосереджена лєвова частка фінансових ресурсів держави є: депозитні фінансові установи (посередники); недепозитні фінансові установи (посередники), а також - допоміжні фінансові корпорації (фондові біржі).

Передусім, для нашої країни розвиток фінансового ринку є необхідним етапом щодо залучення інвестиційних ресурсів для подальшого розвитку усіх секторів вітчизняної економіки.

Разом з тим, сучасна політична ситуація, що склалась в Україні в умовах військового конфлікту характеризується високим рівнем невизначеності, коли прийняття управлінських рішень пов'язане зі значною часткою ризику та їх неналежним виконанням. Військові дії зумовлюють ризиковість функціонування як українських бірж, так і фінансових компаній. Невід'ємною частиною природи операційної, інвестиційної та фінансової діяльності є ризик або можливість відхилення очікуваних показників від запланованих. Невизначеність результатів функціонування ставить під загрозу виконання зобов'язань перед клієнтами, погіршує їх поточний фінансовий стан в цілому. Окрім того, природне бажання уникнути ризику тягне за собою відмову від найбільш ризикової, але високоприбуткової діяльності, що в свою чергу веде до зниження ліквідності на вітчизняних біржах, скорочення кількості торгованих монет, зменшення кількості торговельно-обмінних операцій. Для забезпечення чіткого функціонування і цілеспрямованого розвитку останнього необхідно реально оцінювати ризики та управляти ними.

Оцінюючи ситуацію, що склалась в Україні вважаємо за доцільне охарактеризувати реальний стан фінансового ринку та внести пропозиції щодо запобігання фінансових ризиків.

1. На даний момент курс долара знаходиться під великим тиском, причиною чого є проведення воєнних дій на території України. Окрім того,

держава має досить обмежені можливості експорту через блокаду вітчизняних портів. З іншого боку, з метою підтримки економіки та армії, Україна змушена імпортувати товари першої необхідності. В результаті чого, використовується значна частка міжнародних резервів та створюються ризики щодо підтримки політики фіксування єдиного обмінного курсу. Оскільки, перелік товарів “критичного імпорту” з кожним днем зростає, на нашу думку, до їх імпорту необхідно віднести лише дійсно критичні товари. (рис. 2.1).

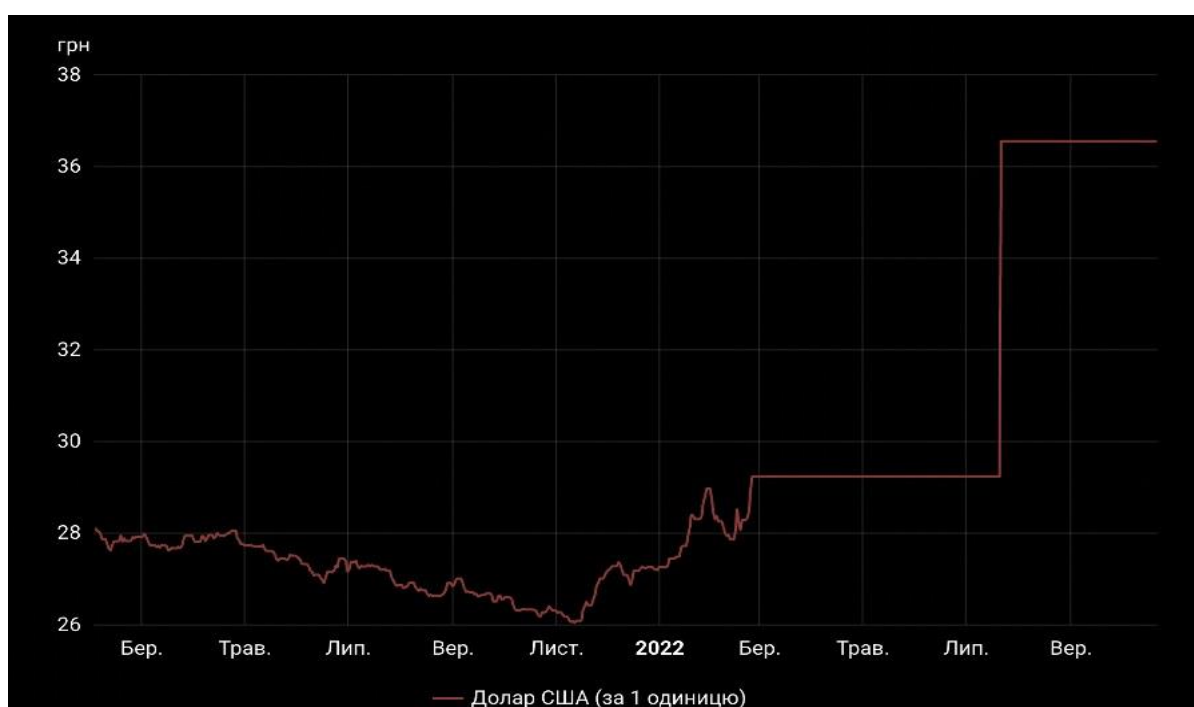

Рис. 2.1. Зміни курсу за долар США з початком військових дій

[Сформовано автором самостійно]

2. Військові дії створюють величезне навантаження на систему державного фінансування та управління державним боргом.

Сьогодні фінансові системи деяких країн, а також інші галузі економіки, удосконалюються і прогресують у контексті розвитку глобалізації, поширення ІТ-технологій та загальної комп'ютеризації. У зв'язку з цим і з'явилася схожа до традиційних валют – цифрова та її віртуальна грошова одиниця bitcoin. На початковому етапі цифрові гроші використовувала лише певна група людей, так

як не усі могли впоратися із базою даних. Разом з тим, через декілька років ситуація змінилась і криптовалюта перетворилась у масштабну систему, охопивши собою увесь світ.

« Як інноваційний продукт криптовалюта має величезний потенціал для впливу на фінансовий ринок та національну економіку загалом. Вона не піддається впливу інфляції, відповідно їй не потрібно ні девальвувати, ні ревальвувати. Її використання дозволяє скоротити операційні витрати, уникнути пасток валютної системи. Величина кількості монет в даній системі збільшується з певною швидкістю, закладеною таким чином, щоб вона збігалася зі швидкістю видобутку золота на планеті » [8].

Ризики, пов'язані з використанням криптовалют для національних грошових систем, знаходяться на таких рівнях: можливої девальвації національної валюти; ослаблення банків; контролю державних фінансових структур за характером проведення через анонімність транзакцій. Прямі транзакції між гаманцями користувачів залишають банківські установи без частки прибутків від внутрішніх та зовнішніх операцій. У цій ситуації державі залишається тільки стежити за курсами криптовалют і здешевлювати банківські операції.

«Для України криптовалюта є інноваційним продуктом на ринку платежів і вона не внесена до національного Реєстру платіжних систем. Разом з центральними банками країн ЄС Національний банк України виконує інформаційно-роз'яснювальну функцію щодо ймовірних ризиків та потенційних загроз її використання. Згідно з Конституцією лише гривня може існувати як грошова одиниця України, і є єдиним законним платіжним засобом. Національний банк України розглядає віртуальну валюту та криптовалюту як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства. На

фоні міжнародного поширення платежів у криптовалюті Центральний банк України відносить розрахунки у ній до сфери тіньової економіки, протиправних дій, у тому числі сфери гіпотетичного відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом або фінансуванням тероризму» [8].

На сьогоднішній день фахівці ринку криптовалют (трейдери) виділяють три основних підходи до управління ризиками: активний, пасивний, адаптивний (рис. 2.2).

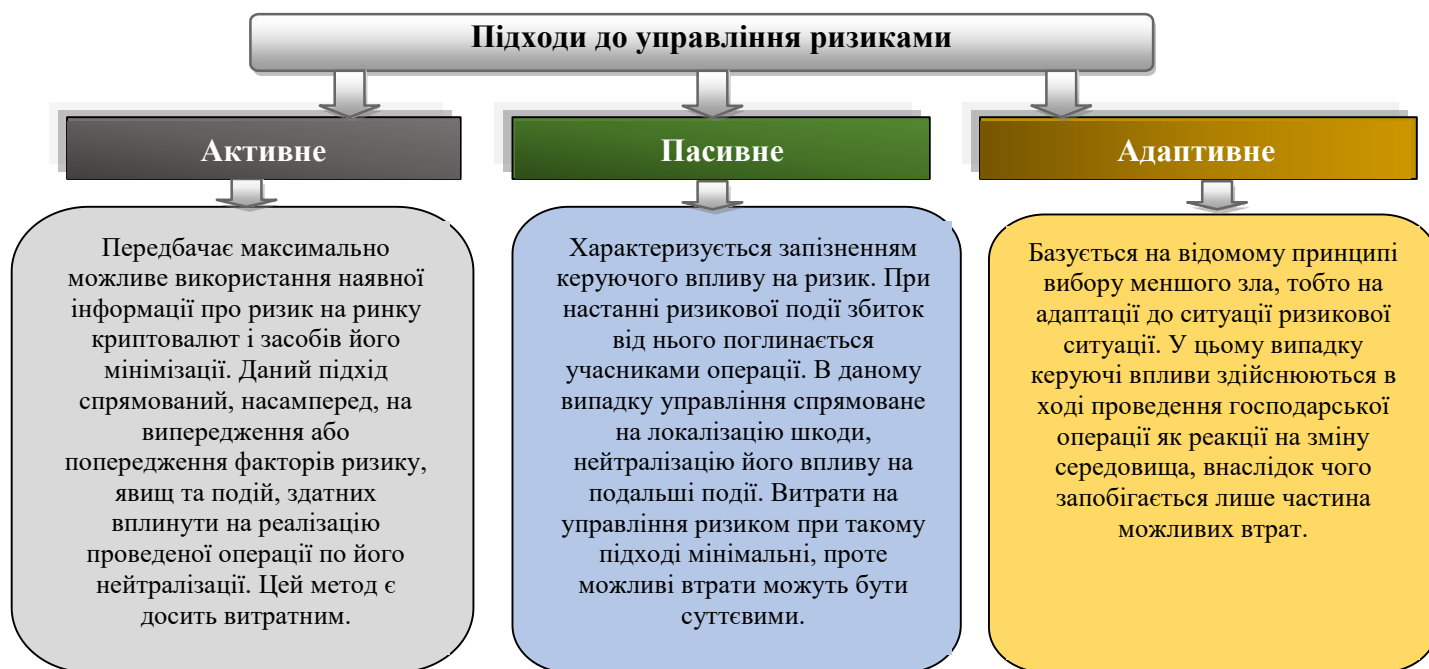

Рис. 2.2. Основні підходи до управління ризиками на ринку криптовалют

[Сформовано автором самостійно]

Отже, управління ризиками на ринку криптовалют слід розглядати як процес, мета якого полягає в ідентифікації та здійсненні ефективних дій, що дозволяють зробити даний ризик прийнятним.

Криптовалютні фонди – це звичайні інвестиційні фонди, головною відмінністю яких є те, що вкладають вони або повністю або частково в криптовалюту з метою отримання максимально високого та швидкого прибутку. Фонди керують активами вкладників інвестуючи їх в перспективні криптовалютні проекти чи в ІСО (первинну пропозицію активів).

За видами інвесторів, криптовалютні фонди поділяються на:

Великі криптовалютні фонди – це фонди з високим порогом входу. Підходить в основному для інституційних інвесторів для входу на ринок криптовалют. Такі фонди виступають посередниками для інвесторів з країн, де діють обмеження на купівлю криптовалют.

Малі криптофонди – це фонди, вкладниками яких є роздрібні інвестори з меншим капіталом. Вкладник такого фонду, зазвичай, має на меті отримати прибуток, при цьому не виходячи на криптовалютний ринок самостійно.

За доступом інвесторів криптовалютні фонди поділяються на:

Закритий – купити їхні акції можуть лише кваліфіковані інвестори. Це портфель об'єднаних криптовалютних активів, який залучає фіксовану суму капіталу за допомогою первинного публічного розміщення (IPO), а після цього – перелічує активи для торгівлі на криптовалютній біржі. До них відносяться найбільші фонди на ринку, що акумулюють десятки мільярдів доларів, наприклад Grayscale.

Відкритий – це диверсифікований портфель об'єднаних активів інвестора, який може випускати необмежену кількість акцій. Такі фонди бувають нерегульованими, коли вкладник просто купує акції фонду та регульованими або біржовими (ETF), коли акціями фонду можна торгувати на біржі.

За видом вкладень фонди можна поділити на:

Венчурні — недиверсифікований інвестиційний фонд закритого типу, який здійснює виключно приватне (закрите) розміщення цінних паперів інституту спільного інвестування серед інвесторів. Простішими словами – це коли фонд з великим капіталом інвестує гроші у блокчейн криптокомпанії. Серед них BlockTower Capital, Pantera Capital та Digital Currency Group [6, с.141].

Хедж-фондом називається товариство з обмеженою відповідальністю приватних інвесторів, грошима яких управляють професійні менеджери фондів, які використовують широкий спектр стратегій, включаючи використання

кредитного плеча або торгівлю нетрадиційними активами, щоб отримати інвестиційний прибуток вище середнього. Такі фонди заробляють прибуток від вкладень у цифрові активи, наприклад, Polychain Capital, CoinCapital, Multicoин Capital та BitSpread [38].

ETF (Exchange-Traded Funds) – криптофонд, акції якого торгуються на біржі, їх може придбати будь-хто. Сам фонд купує криптоактиви, а потім продає частку у портфелі у вигляді цінного паперу. Це дозволяє інвесторам вкладатися у криптовалюту не купуючи їх безпосередньо. Для цього їм достатньо відкрити брокерський рахунок. Вважається, що поширення ETF на криптовалюти різко збільшить кількість інвесторів у цифрові активи. Адже вкластися в них змогли б навіть ті, хто більше довіряє традиційним інвестиційним інструментам, оскільки ETF регулюються законодавством про цінні папери, а фонд відповідає за збереження монет.

Хедж-фонди також заробляють на зростанні цін криптоактивів, але їхні акції не продаються на біржі. Найчастіше паї регульованих фондів доступні лише кваліфікованим інвесторам, а сам поріг входу стартує від кількох сотень тисяч доларів. На відміну від ETF, хедж-фонди регулюються набагато слабше. Вони можуть вкладатися практично в будь-які ризикові активи, зокрема криптовалюти.

За управління активами криптовалютні фонди беруть комісію: у середньому від 5 до 20%. При цьому гроші, як правило, не можна вивести раніше, ніж завершиться термін інвестування.

Загалом, за даними Crypto Fund Research, у світі налічується близько 823 криптофонди. З них:

- 372 - хедж-фонди;
- 413 - венчурні фонди;
- 38 - ETF та фонди прямих інвестицій.

Більшість криптофондів порівняно невеликі — половина капіталу не перевищує \$10 млн. і лише 41 фонд управляє активами на суму понад \$100 млн. [41].

Grayscale Investments – найбільший криптовалютний фонд. Він належить великій компанії Digital Currency Group (DCG), яка також має крипто-ЗМІ CoinDesk. Зараз Grayscale управляє активами на суму понад \$45 млрд.

Фонд купує базовий актив для своїх трастів залежно від попиту та обсягу вкладеного в них капіталу. Будучи головним інструментом для вкладень у цифрові активи для «китів», обсяг активів в управлінні (Assets under management, AUM) компанії Grayscale зростає не просто разом з крипторинком, але й перевершував його по динаміці .

Якщо в квітні 2019 року показник AUM становив трохи більше \$1 млрд, то всього через два роки, навесні 2021-го, перевищив уже \$50 млрд. До травня 2022 року через корекцію на крипторинку значення AUM теж знизилося, приблизно до \$26 млрд., з них понад \$18,7 млрд припадає на GBTC (рис. 2.3).

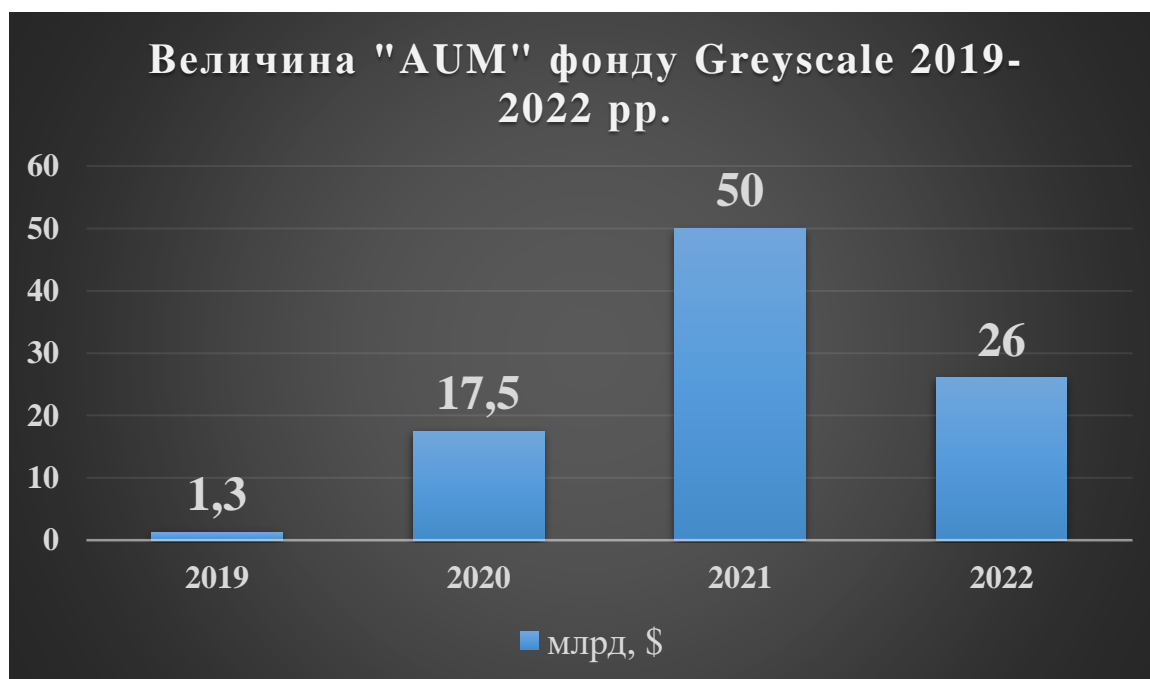

Рис. 2.3. Величина "AUM" фонду Greyscale 2019-2022 рр.

[Сформовано на основі 41]

Через популярність першої криптовалюти серед інституційних інвесторів Grayscale Investments стала найбільшим у світі відомим власником біткоїну. За даними сайту Bitcoin Treasuries у травні 2022 року компанія володіла майже 655 000 BTC.

Компанія Grayscale Investments провела ребалансування криптовалютних трастів на основі кількох активів відповідно до стану ринку на кінець другого кварталу 2022 року.

В результаті коригування Digital Large Cap Fund із фонду видалені Bitcoin Cash, Chainlink, Litecoin, Polkadot та Uniswap.

Станом на 7 липня 2022 року наповненням трасту склали такі криптовалюти (рис. 2.4):

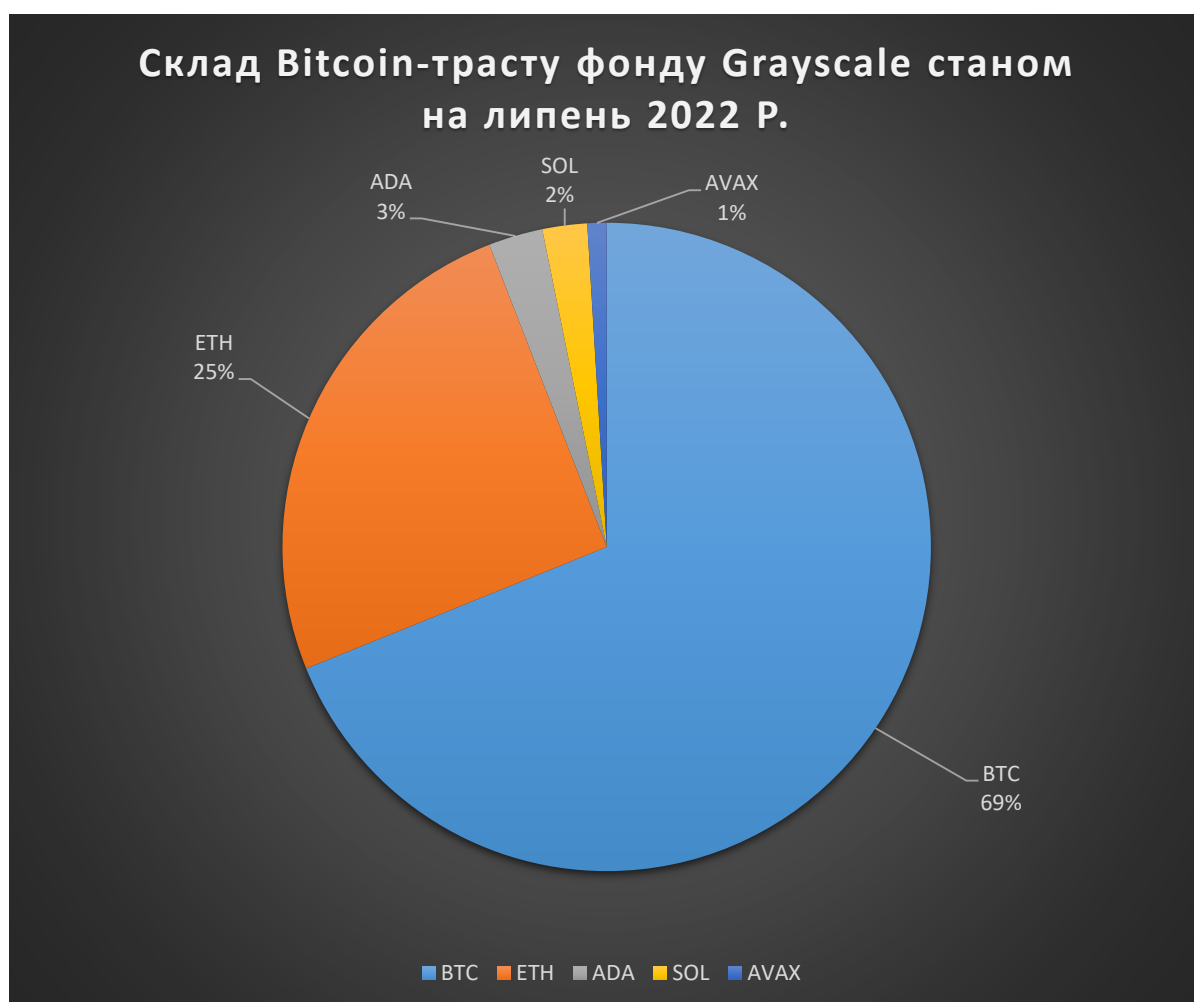

Рис. 2.4. Склад Bitcoin-трасту фонду Grayscale станом на липень 2022 р.

[Сформовано на основі 41]

Перебалансування DeFi Fund на базі бенчмарку CoinDesk DeFi Index призвело до вилучення з фонду Yearn Finance (YFI). На 6 червня 2022 року у кошик активів трасту увійшли наступні активи (рис. 2.5):

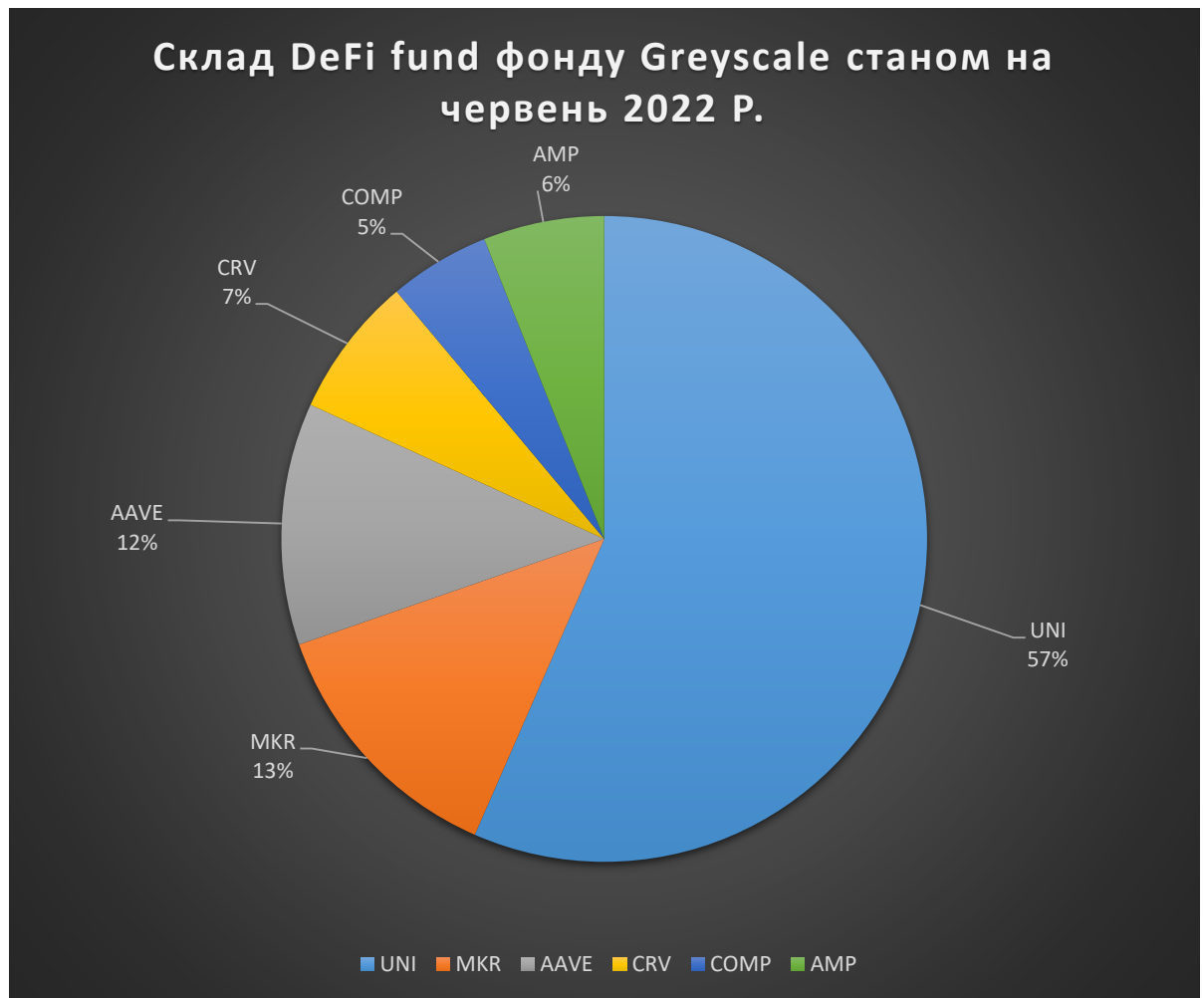

Рис. 2.5. Склад DeFi fund фонду Greyscale станом на Червень 2022 р.

[Сформовано на основі 41]

З портфеля фонду Smart Contract Platform Ex-Ethereum Fund (GSCPxE) компанія забрала Stellar Lumens (XLM). В результаті у складі трасту залишилися:

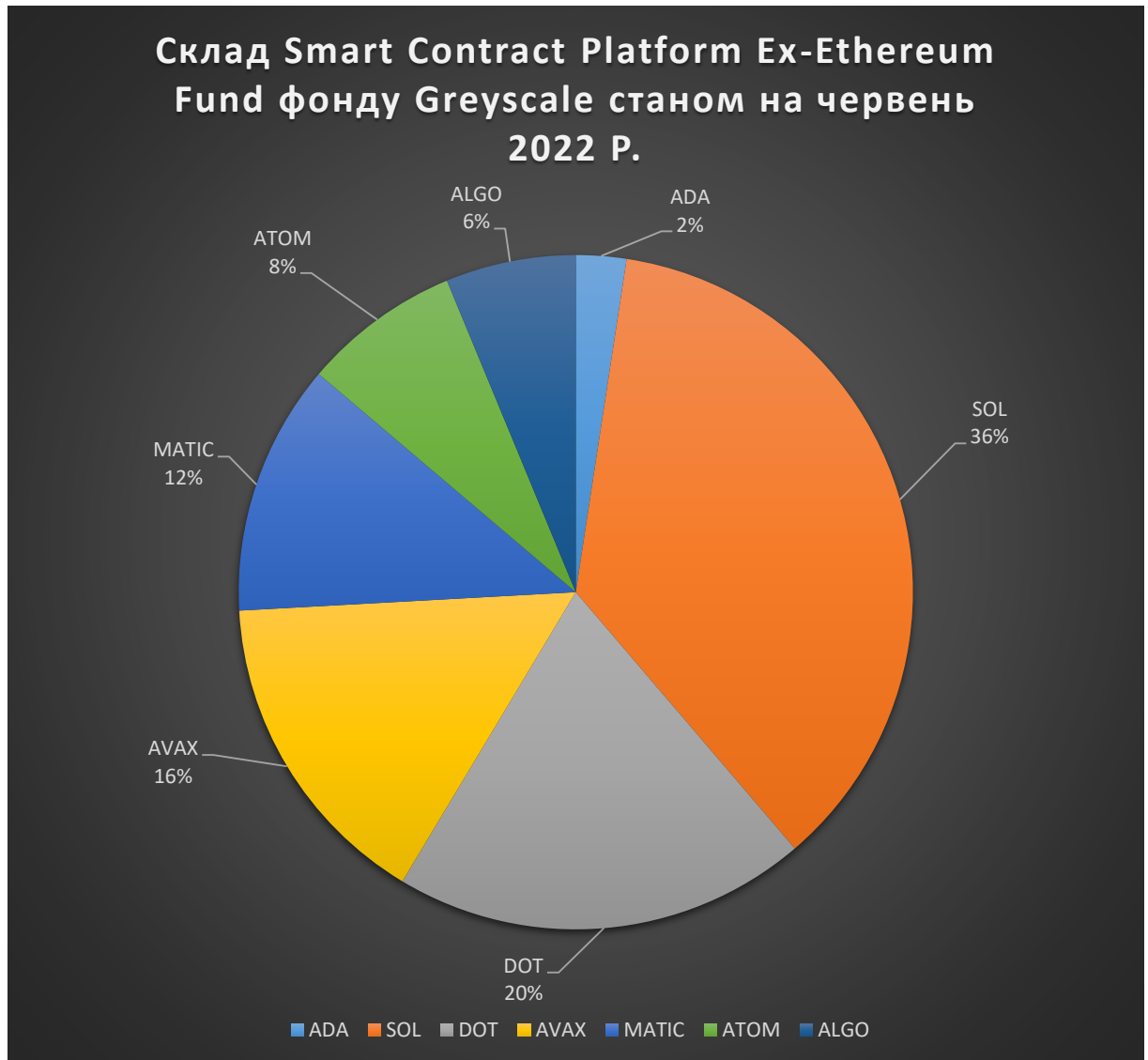

Рис. 2.6. Склад Smart Contract Platform Ex-Ethereum Fund фонду Greyscale станом на Червень 2022 р.

[Сформовано на основі 41]

У Grayscale зазначили, що до жодного з ребалансованих інвестиційних інструментів нові токени не додавалися — кількість активів у них лише скоротилася.

Найбільшою популярністю в інвесторів, як і раніше, користується Bitcoin Trust (GBTC) з активами під управлінням на \$13 млрд. Digital Large Cap Fund становить \$188 млн, DeFi Fund — \$3,27 млн, а GSCPxE ледь перевищує \$1,7 млн [37].

Більшість інвесторів та трейдерів купують криптовалюти з метою отримання прибутку від зміни цін. Це є досить ризикованим способом, тому криптовалютні біржі пропонують розміщувати вклади, за схожим до звичайних банківських депозитів механізмом.

Тема криптовалютних вкладів почала стрімко розвиватися у 2021 році. Зараз майже кожна біржа надає такі послуги своїм трейдерам. Зазвичай інформацію про вкладення та способи їх розміщення можна знайти зайшовши на біржу і відкривши вкладення «Earn».

Вкладення на криптобіржах поділяються на:

- строкові (учасник ставить криптоактив на депозит з можливістю його погашення у попередньо встановленому порядку та у вказані терміни. Найпоширенішими термінами є вкладення на строк: 7 днів, 10 днів, 30 днів, 60 днів, 90 днів, 120 днів. При строкових вкладеннях можна забрати свій криптоактив в будь-який момент, але без нарахованих відсотків. Наприклад, вкладник поклав на депозит 1 000 USDT під 10% річних терміном на 120 днів. Проте, вирішує зняти кошти на 100 день. За цей період, прибуток мав би скласти 27,4 USDT, але вкладник не виконав умов угоди, тому нарахований відсоток згорає, а учаснику повертається сума вкладення – 1 000 USDT);

- безстрокові (учасник ставить криптоактив на депозит у безстроковому порядку. Це означає, що вкладник в будь який момент може зняти вкладення з депозиту та отримати нагороду у вигляді нарахованих відсотків. Наприклад,

вкладник поклав на депозит 1 000 USDT під 5% річних. Він вирішує зняти кошти на 100 день. За цей період, прибуток складає 13,7 USDT. Вкладник виконав умови угоди, тому нарахований відсоток нараховується йому у гаманець у вигляді криптоактиву та початкової суми депозиту – 1 013,7 USDT. Одними з мінусів безстрокових вкладень є менша прибутковість відносно строкових та плаваюча ставка, за змінами якої постійно потрібно слідкувати) [7].

Найбезпечнішими сервісами вкладення вважають Binance Earn, Huobi Earn, Bybit Earn. Всі ці сервіси надають можливість примножити такі криптовалюти, як Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH), Solana (SOL), Ripple (XRP), Tether (USDT) та багато інших. Слід зауважити, що криптовалюта USDT називають аналогом долара, курс ціни яких майже рівні (1 USDT = 1 USD станом на 02.11.2022). Відповідно, наприклад, якщо Binance Earn пропонує безстрокові вкладення USDT під 8% річних, а ПриватБанк – строкові під 6% річних максимально, то різниця в 2% може зацікавити великих інвесторів.

Розглянемо порівняльну характеристику строкових та безстрокових вкладень декількох популярних монет на різних криптовалютних біржах (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Порівняльна характеристика криптовалютних вкладень на
криптовалютних біржах на Жовтень 2022 р.**

Криптовалюта / вид вкладення	Binance Earn	Huobi Earn	Bybit Earn
BTC/строковий 60 днів	Відсутній	Відсутній	1,5%
BTC/безстроковий	5%	0,18%	4,5%
ETH/строковий 60 днів	Відсутній	Відсутній	1,75%
ETH /безстроковий	1,8%	0,7%	1,8%
SOL/строковий 60 днів	7,5%	3,3%	0,58%
SOL /безстроковий	1,5%	Відсутній	Відсутній
XRP/строковий 60 днів	Відсутній	Відсутній	Відсутній

XRP /безстроковий	1,39%	Відсутній	Відсутній
USDT/строковий 60 днів	Відсутній	Відсутній	3,45%
USDT /безстроковий	8%	1,5%	12%

Сформовано на основі [28, 30, 40]

На основі даних з таблиці 2.1 можна зробити висновок, що кожна криптоплатформа ставить власні умови щодо вкладень. Наразі всі вимоги регулюються лише тою біржою, на якій вкладник здійснює операції. Так, відсотки досить привабливі, але такі депозити мають декілька недоліків:

По-перше, якщо криптовалютна біржа перестане існувати або відмовиться повертати кошти, то отримати назад вкладення буде неможливо, на відміну від банків, де права вкладників захищає Фонд гарантування вкладів;

По-друге, контроль за вітчизняними банками здійснює НБУ, а біржа повинна дотримуватися чинного законодавства в країні, де вона зареєстрована. Нажаль, перевірити наскільки ефективно це контролюється – неможливо;

По-третє, ринок криптовалют дуже волатильний, тобто ціна на актив може як зрости так і впасти на 25% за 1-2 години. Наприклад, вкладник поклав на депозит 100 BTC на 120 днів під 10% річних, що еквівалентно 4 000 000\$ (1 BTC = 40 000\$) на момент вкладення. Протягом цього періоду вкладник отримав прибуток 0,32 BTC. Але курс ціни на BTC за цей час скоротився на 20% (1 BTC = 32 000\$). Після закінчення терміну дії вкладення на рахунок власника повернеться 100,32 BTC, але в доларовому еквіваленті це становитиме 3 210 240\$. Так, фіатні гроші теж можуть обезцінитись, але за рахунок меншої волатильності втрати будуть значно меншими [7].

2.2 Аналіз діяльності ТОВ «ФК Магнат» на вітчизняному ринку ризикових активів

Товариство з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія Магнат» створене в 2015 році (ліцензія від 20.11.2015 року), основним видом діяльності якого є здійснення валютно-обмінних операцій.

На сьогоднішній день в Україні зареєстровано 3385 відділень щодо здійснення валютних операцій, частка ринку яких ТОВ «ФК Магнат» становить 9 %.

Рис. 2.7. Ринок валютних операцій України

[Сформовано автором самостійно]

Аналіз оцінювання фінансового стану підприємства передбачає здійснення оцінки показників обсягу, структури та динаміки активів.

Проведемо аналіз фінансового стану ТОВ «ФК Магнат» з точки зору його активів. Загальний обсяг активів, та динаміка їх зміни характеризують масштаби діяльності підприємства та рівень його надійності. Зміни у структурі активів створюють певні можливості для покращення ефективності фінансової

діяльності ТОВ ФК «Магнат». Оцінка активів підприємства наведена у таблиці 2.2 та у рисунках 2.8, 2.9.

Таблиця 2.2

Оцінка активів ТОВ «ФК Магнат» 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Динаміка 2021	Динаміка 2022	Темп зміни 2021	Темп зміни 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього активів, тис. грн., у т.ч.:	105405	156177	187665	50772	31488	48	20

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8
1. Необоротні активи, тис. грн. в % до вартості активів	344 0,32	57 0,036	59 0,031	-287 -0,284	2 -0,005	-83 -	4 -
2. Оборотні активи, тис. грн. у % до вартості активів, з них:	105057 99,68	156120 99,964	187665 99,969	51063 0,284	31545 0,005	49 -	20 -
2.1. Матеріальні оборотні активи, тис. грн. у % до вартості оборотних активів	-	-	-	-	-	-	-
2.2. Поточні фінансові інвестиції, Грошові кошти і їх еквіваленти тис. грн. у % до вартості оборотних активів	103447 98,47	154118 98,72	185553 98,906	50671 0,25	31435 0,186	49 -	20 -
2.3. Засоби в розрахунках, тис. грн. у % до вартості оборотних активів	1610 1,53	2002 1,28	2054 1,094	392 -0,25	52 -0,186	24 -	3 -
Витрати майбутніх періодів, тис. грн. у % до вартості активів	-	-	-	-	-	-	-

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Рис. 2.8. Оцінка активів ТОВ «ФК Магнат» 2020-2022 рр.

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

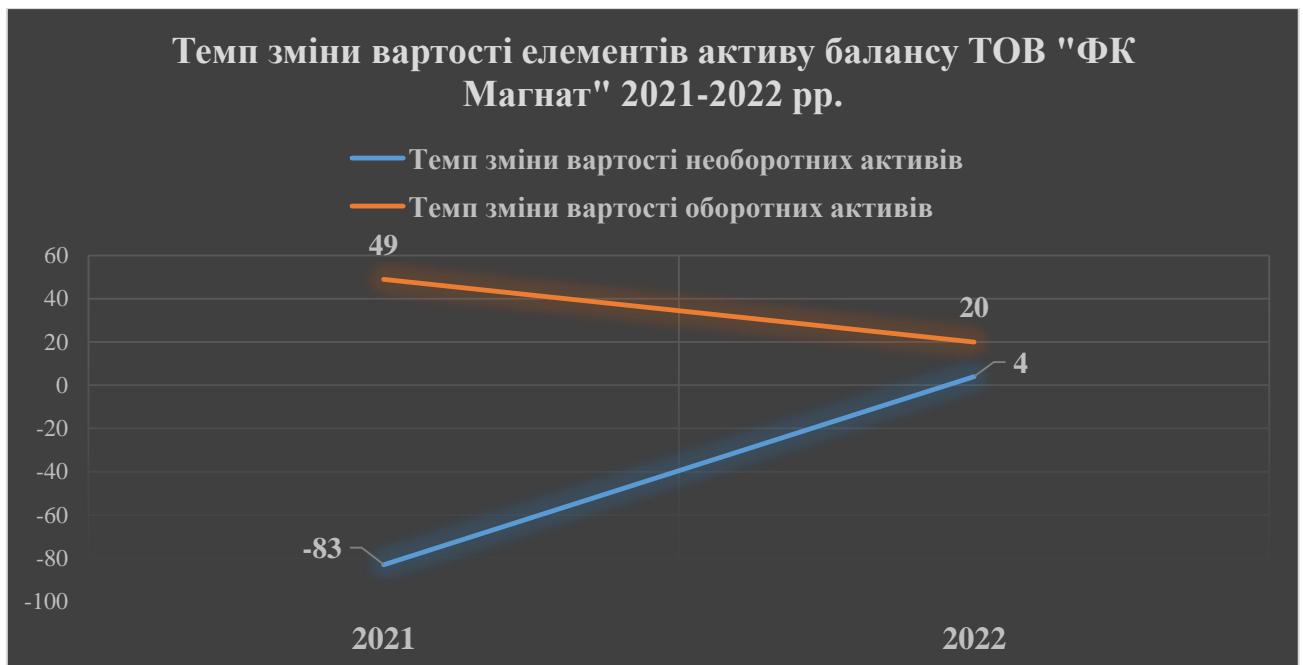

Рис. 2.9. Оцінка активів ТОВ «ФК Магнат» 2021-2022 рр.

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Проаналізувавши таблицю 2.2, та рисунки 2.8, 2.9, вважаємо, що темп приросту оборотних активів за 2021-2022 роки є вищим, ніж необоротних. Отже,

прослідковується формування позитивної тенденції до прискорення оборотності усіх активів ТОВ «ФК Магнат» і створює сприятливі умови для подальшого ведення господарської діяльності. Дані, представлені в таблиці показують, що приріст активів майже повністю забезпечений за рахунок приросту оборотних активів (на 49% у 2021 та на 20% у 2022 році). Це вказує на те, що підприємство вкладає залучені ресурси більш ефективно – в ліквідні активи. Дана стратегія підвищує ділову активність ТОВ «ФК Магнат».

Фінансовий стан підприємства розуміється як сукупність власних фінансових ресурсів, можливість швидкої мобілізації для закриття непередбачуваних ситуацій, ефективного розподілу та використання для виконання поставлених завдань та мети підприємства. Отже, це дозволяє виокремити деякі показники для аналізу діяльності ТОВ «ФК Магнат».

Джерелом для одержання інформації про показники наявності фінансових ресурсів підприємства є Форма 1 (Баланс), а саме – пасив балансу. Для здійснення аналізу нам необхідна величина власного капіталу ТОВ «ФК Магнат», сума та структура залученого капіталу підприємства. Оцінка структури джерел фінансування активів ТОВ «ФК Магнат» наведена у табл. 2.3, рис. 2.10, 2.11.

Таблиця 2.3

**Оцінка структури джерел фінансування активів ТОВ «ФК Магнат»
2020-2022 рр.**

Показники	2020	2021	2022	Абсолютна динаміка 2021	Абсолютна динаміка 2022	Темп зміни, % 2021	Темп зміни, % 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього капіталу, тис. грн.,	105401	156177	187665	50772	31488	48	20
1.Власний капітал і прирівняні до нього джерела засобів	99651	103243	112212	3592	8969	4	9
в % до капіталу	95	66	60	-29	-6	-31	-9
1.1.Власний капітал в % до власного і прирівняного	99651	103243	112212	3592	8969	4	9

1.2.Забезпечення наступних витрат і платежів в % до власного і порівняного	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Доходи майбутніх періодів в % до власного і порівняного	-	-	-	-	-	-	-
2. Сторонній капітал	5750	52934	65453	47184	12519	821	24
в % до капіталу, в т.ч.	5	34	40	29	6	580	18
2.1 Довгострокові зобов'язання	4421	0	0	-4421	-	- 100	-
в % до стороннього капіталу	77	0	0	-77	-	- 100	-
2.2Короткострокові позики в % до стороннього капіталу	-	-	-	-	-	-	-
2.3 Кредиторська заборгованість	1329	52934	65453	51605	12519	3883	24
в % до стороннього капіталу	23	100	100	77	0	334	100
3. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-	-
в % до капіталу	-	-	-	-	-	-	-

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Рис. 2.10. Оцінка пасивів ТОВ «ФК Магнат» 2020-2022 рр.

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Рис. 2.11. Оцінка пасивів ТОВ «ФК Магнат» 2021-2022 рр.

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

На ТОВ «ФК Магнат» обсяг власного капіталу з 2020 по 2021 рік збільшився на 3592 тис. грн. або на 4%, а в період з 2021 по 2022 роки – на 8969 тис. грн (на 9%). Окрім того, темпи зміни позиченого капіталу значно зросли в періоди з 2020 - 2021 рік (821%), а також, з 2021 - 2022 рік (24%) (рис. 2.11). Даний графік вказує на те, що така ситуація утворилась за рахунок значного приросту стороннього капіталу. Отже, зазначена тенденція послаблює фінансовий стан підприємства та знижує ділову активність.

Для оцінки фінансового стану, з точки зору наявних фінансових ресурсів, в першу чергу слід звернути увагу на їх наявність в достатній кількості. Для цього необхідно розрахувати такі показники фінансової стійкості як: коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт співвідношення власного і стороннього капіталу, коефіцієнт автономії, частка короткострокових позик в загальній сумі кредиторської заборгованості, коефіцієнт маневрування власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості власного оплаченого капіталу (далі – ВОК).

Показник відношення чистих активів до зареєстрованого капіталу називають показником достатності власного капіталу, що характеризує

фінансовий стан підприємства. Даний показник є юридично підтвердженою підставою для прийняття рішень щодо ліквідації підприємства, у випадку, якщо воно є неплатоспроможним.

Проведемо оцінку фінансової стійкості підприємства на основі показників таблиці 2.4 та відобразимо її на рис. 2.12.

Таблиця 2.4

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «ФК Магнат» 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2021	Відхилення 2022
1	2	3	4	5	6
1.Коефіцієнт автономії	0,94	0,66	0,60	-28	-6
2. Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу	0,06	0,51	0,58	0,45	0,07
3.Коефіцієнт довгострокового залучення позиченого капіталу	0,042	0	0	-0,042	-
4. Коефіцієнт маневрування власного капіталу	1,04	0,99	0,99	-0,05	-
5.Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	0,99	0,66	0,65	-0,33	-0,01
6.Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власним оборотним капіталом	-	-	-	-	-

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Рис. 2.12. Аналіз фінансової стійкості ТОВ «ФК Магнат» 2020-2022 рр.

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Дані таблиці 2.4 та рис. 2.12. свідчать, що підприємство за рахунок власного оборотного капіталу станом на 2020 рік покривало 99% утворення своїх оборотних активів, на 2021 року ця частка склала 66%, а на 2022 – 65%. Прослідковується тенденцію зниження показника, однак підприємство має можливість фінансувати свою поточну діяльність.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу в період з 2020 по 2022 роки тримається на одному рівні (1,04%-0,99%), при нормі 04%-0,6%. Це означає, що підприємство здатне фінансувати свою прибуткову діяльність та вчасно вести розрахунки з кредиторами.

Значення коефіцієнта довгострокового залучення позикового капіталу, свідчить, що на кожну гривню, вкладену в активи, в 2020 році припадало 0,14 коп. позикового капіталу, який залучався на довгостроковій основі. В 2021-2022 рр. довгострокового залучення позикового капіталу не проводилось.

В 2020 року на кожну власну гривню, які підприємство вклало в активи, припадало 0,6 коп. позикових коштів, в 2021 – 51 коп, в 2022 – 58 коп. Незважаючи на значний ріст цього коефіцієнта, фінансова стійкість підприємства залишається високою. Даний висновок підтверджується і значенням коефіцієнта автономії.

Наступною важливою складовою оцінки фінансового стану підприємства є можливість швидкої мобілізації своїх фінансових ресурсів. Джерела мобілізації поділяються на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх джерел відносять:

- амортизаційні відрахування;
- реінвестування прибутку;
- кошти від реалізації майнових комплексів, фінансових інвестицій необоротних активів.

Отже, основними показниками, які характеризують можливість мобілізації фінансових ресурсів із внутрішніх джерел, є сума амортизаційних відрахувань, сума чистого прибутку підприємства, кошти, отримані від реалізації майнових комплексів, фінансових інвестицій, необоротних активів.

Для оцінки мобілізації фінансових ресурсів застосовують відносні показники – показники ефективності діяльності підприємства.

Зовнішніми джерелами мобілізації фінансових ресурсів виступають:

- кредити банків;
- випуск облігацій;
- кредиторська заборгованість.

Варто зауважити, що не завжди підприємство зможе швидко залучити сторонні кошти. Факторами, які впливають на рішення кредиторів при наданні капіталу є: доступність тимчасово вільних грошових коштів у необхідному обсягу, рівень платоспроможності, що визначає довіру інвесторів чи кредиторів до фірми.

Отже, для оцінки мобілізації фінансових ресурсів, необхідно визначити рівень неплатоспроможності аналізованого підприємства та стан зовнішнього середовища.

Такими показниками є коефіцієнти:

- поточної ліквідності;
- абсолютної ліквідності;
- загальної ліквідності (табл. 2.5; рис. 2.13).

Таблиця 2.5

Показники ліквідності ТОВ «ФК Магнат» 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2021	Відхилення 2022
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	77,83	2,91	2,83	-74,92	-0,08

2. Коефіцієнт проміжної ліквідності	79,05	2,91	2,83	-74,92	-0,08
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	79,05	2,95	2,87	-76,1	-0,08

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Рис. 2.13. Показники ліквідності ТОВ «ФК Магнат» 2020-2022 рр.

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

На підставі даних наведених у табл. 2.5 можна стверджувати, що підприємство на кінець в період з 2020 по 2022 роки мобілізуючи всі свої оборотні активи могло повністю погасити свої поточні зобов'язання. Це дозволяє зробити висновок, що підприємство ліквідне.

На основі рис. 2.13 можна простежити тенденцію до значного зниження всіх показників ліквідності 2021 року відносно 2020 року. Така зміна відбулась за рахунок збільшення стороннього капіталу на 821%. Проте, показники ліквідності ТОВ «ФК Магнат» залишаються високими в 2022 році. Підприємство здатне повністю погасити борги перед кредиторами в короткі терміни.

Показники динаміки фінансових показників ТОВ «ФК Магнат» розраховуються на основі форми 2 фінансової звітності – «Звіту про фінансові результати».

Детальний аналіз динаміки та структури фінансових результатів ТОВ «ФК

Магнат» за період з 2020 по 2022 рр. дає можливість зрозуміти:

- 1) загальний тренд розвитку підприємства (зростання або спад);
- 2) загальний прибуток або збиток підприємства, причини внаслідок яких факторів це відбулося.

Для аналізу фінансових результатів підприємства ТОВ «ФК Магнат» необхідно визначити обов'язкові елементи дослідження:

- зміну кожного показника за періоди з 2020 по 2022 рр. (провести горизонтальний аналіз);
- структуру відповідних показників фінансового результату та їх зміни (вертикальний аналіз);
- динаміку зміни показників фінансових результатів за період з 2020 по 2022 рр. (трендовий аналіз) (табл. 2.6, рис. 2.14; 2.15).

Таблиця 2.6

Динаміка фінансових результатів ТОВ «ФК Магнат»

Показники	2020	2021	2022	Динаміка 2021		Динаміка 2022	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	абсолютна	відносна, %	абсолютна	відносна, %
1	2	3	4	5	6	7	8
2. Валовий прибуток (збиток)	-	-	-	-	-	-	-
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	7349	7565	3465	216	2,94	- 4100	-54
4. Доходи від іншої діяльності	205	15	17	-190	-93	2	13
5. Витрати від іншої діяльності	-	-	-	-	-	-	-
6. Фінансовий результат до оподаткування	7554	7580	3482	26	0,35	-4098	-54
7. Податок на прибуток від звичайної діяльності	1418	1318	605	-100	-7,05	-713	-54

8. Чистий прибуток (збиток)	6136	6262	2877	126	2,05	-3385	-54
------------------------------------	------	------	------	-----	------	-------	-----

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Рис. 2.14. Тренд показника чистого прибутку ТОВ "ФК Магнат" 2020-2022 рр.

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

На основі рис. 2.14 можна зробити висновок, що тенденція зміни величини чистого прибутку з 2021 по 2022 рр. є спадна. Чистий прибуток ТОВ «ФК Магнат» зменшився на 3385 тис. грн. (54%).

Рис. 2.15. Тренд показників складових доходу ТОВ "ФК Магнат"

1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	-	-	-	-	-	-
2. Валовий прибуток (збиток)	-	-	-	-	-	-	-
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	7349	7565	3465	216	- 4100	2,94	-54
4. Прибуток до оподаткування	7554	7580	3482	26	-4098	0,34	-54
5. Чистий прибуток (збиток)	6136	6262	2877	126	-3385	2,05	-54
6. Середньорічна вартість активів	115359	130789	171921	15430	13	41132	31
7. Середньорічна вартість власного капіталу	100957	101447	112728	490	0,49	11281	11
8. Середньорічна вартість основних засобів	526	201	58	-325	-62	-143	-71
9. Середньорічна вартість матеріальних оборотних активів	-	-	-	-	-	-	-
10. Собівартість проданої продукції	-	-	-	-	-	-	-
11. Витрати операційної діяльності	1085830	449268	614564	-636562	-58,62	165296	36,79

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
12. Коef. Рентабельності активів (%)	5,32	4,78	1,67	0,54	-10,15	-3,11	-65
13. Коef. Рентабельності ВК (%)	6,08	6,17	2,55	0,09	1,48	-3,62	-58,7

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Рис. 2.16 Тренд коефіцієнтів рентабельності ТОВ "ФК Магнат" 2020-2022 рр.

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Проаналізувавши рис. 2.16 можна стверджувати, що коефіцієнт рентабельності активів після дотримання норми у 2020 році (5,32% при нормі 5%), почав знижуватись спочатку до 4,78% у 2021 році з темпом зміни 10,15%, а потім до 1,67, темп зміни при цьому був високим (65%). З табл. 2.7 можемо прослідкувати причини падіння показника. Справа в тому, що вартість активів ТОВ «ФК Магнат» стабільно росте (на 13% у 2021 році та на 31% у 2022), а сума чистого доходу має тенденцію до зниження.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу показує ефективність використання власних ресурсів підприємства без врахування стороннього капіталу. Рис. 2.16 показує, що тренд показника після стабільності в 2020 та 2021 роках, різко знизився на 65%, як і у випадку з коефіцієнтами рентабельності активів. Основними причинами зниження рентабельності власного капіталу є зниження чистого прибутку фірми при стабільному рості вартості власного капіталу.

Отже, можемо стверджувати, що підприємство ТОВ «ФК Магнат» у 2021 році знизило ефективність використання своїх активів та власного капіталу для отримання прибутку. В 2022 році підприємство змогло б стабілізувати ситуацію, однак, через непередбачувані обставини, які склались за рахунок повномасштабної війни, ТОВ «ФК Магнат» втратило значну частину прибутку (54%) і через це прослідковуємо різкий спад коефіцієнта рентабельності активів та власного капіталу.

Для того, щоб оцінити та проаналізувати тренд розвитку обсягів діяльності ТОВ «ФК Магнат», необхідно розрахувати показники динаміки грошових коштів підприємства. На основі форми 3 фінансової звітності (Звіт про рух грошових коштів) розраховується динаміка та темп зміни показників діяльності за окремими об'єктами доходів фірми.

Результати аналізу руху грошових коштів ТОВ «ФК Магнат» наведено у таблиці 2.8 та в рисунках 2.17; 2.18.

Таблиця 2.8

Динаміка грошових коштів ТОВ «ФК Магнат» 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2021		Відхилення 2022	
				абсолютне	відносне,%	абсолютне	відносне,%
1	2	3	4	5	6	7	8
1.Залишок грошових коштів на початок року	103382	103447	154118	65	0,06	50671	49

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6	7	8
2.Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності	10367	52300	44455	41933	404	-7845	-15
3.Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності	0	0	0	-	-	-	-

4. Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності	-10302	-2 851	3279	7451	261	6130	215
5. Чистий рух грошових коштів за звітний період	65	49449	47734	49384	75975	-1715	-3,47
6. Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	-	-	-	-	-	-	-
7. Залишок грошових коштів на кінець року	103447	154118	131000	50671	48,9	-23118	-15

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Рис. 2.17. Залишки коштів ТОВ «ФК Магнат» на кінець року 2020-2022 рр.

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

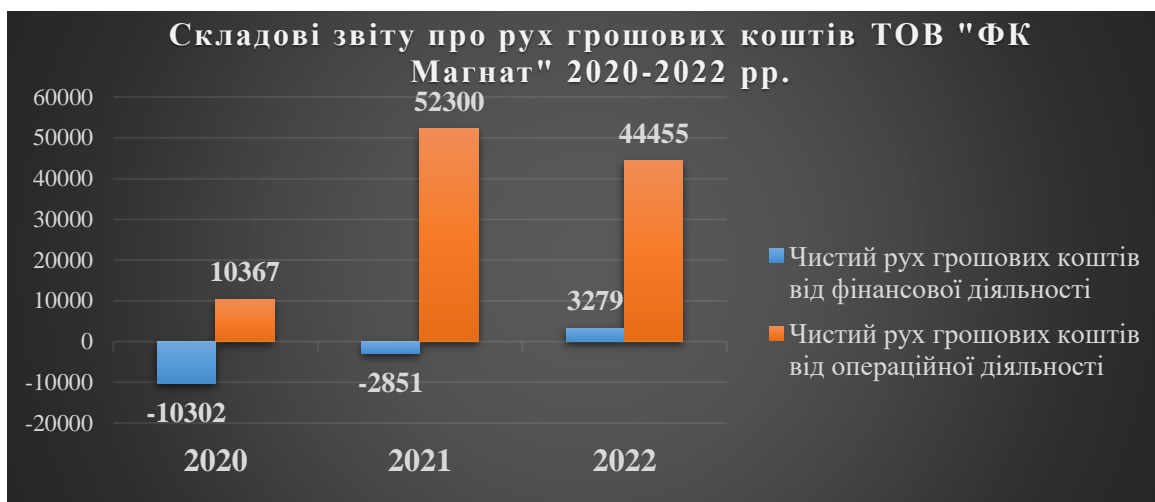

Рис. 2.18. Складові звіту про рух грошових коштів ТОВ "ФК Магнат" 2020-2022 рр.

[Сформовано на основі додатків А, Б, В]

Проаналізувавши табл. 2.8, та рис 2.17; 2.18, можемо констатувати, що залишок коштів в 2021 на 48,9% виріс в порівнянні з попереднім. Така тенденція прослідковується за рахунок збільшення стороннього капіталу на 821% в порівнянні з 2020 роком. Через це і відбулась різка зміна руху коштів від операційної діяльності.

Прослідковується ріст чистого руху коштів від фінансової діяльності (на 261% в 2021 році, та на 215% в 2022). Цей показник відображає різницю між вхідним та вихідним грошовим потоком.

У 2022 році залишок коштів знизився на 15% в порівнянні з попереднім роком через зменшення чистого руху коштів від операційної діяльності. Проте, показник чистого руху коштів від фінансової діяльності виріс на 215%, це показує, що ТОВ «ФК Магнат» прийняло грошових коштів більше ніж видало у 2022 році.

Підприємство, яке працює в мінливих ринкових умовах, неодмінно піддається фінансовим ризикам, причинами яких можуть бути: невизначеність обставин, позитивні чи негативні події, які по-різному впливають на фінансовий

ринок. Фінансові ризики означають можливість фінансових втрат в результаті діяльності, що може виражатися в меншому обсягу доходів чи втраті частини капіталу.

Перед початком провадження діяльності, підприємству слід звернутися до міжнародних стандартів фінансової звітності, які надають ідентифікацію та важливе значення розкриттю інформації про фінансові ризики та управління ними. МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» виділяє наступні елементи фінансових ризиків (рис. 2.19)

Рис. 2.19. Класифікація фінансових ризиків за МСФЗ 7

[Сформовано на основі 6]

Ризиками ліквідності називають такі групи ризиків, які пов'язані з інвестиціями в не ліквідні активи або в активи з великим терміном інвестування. Втрати від цього виду ризиків найчастіше пов'язані з зниженням якості активу чи його споживчої вартості.

Для оцінки ризиків ліквідності застосовують наступні показники:

- 1) термін трансформації активу в грошові кошти;

2) обсяг збитків, пов'язаних з трансформацією активів в грошові кошти [2].

Кредитний ризик – ризик, що виникає при здійсненні кредитних відносин, коли сторона, яка взяла на себе зобов'язання виконати всі умови кредитора, стає неплатоспроможною [12].

Внаслідок неплатоспроможності позичальника, виникає збиток за кредитним ризиком в кредитора. Кредитний ризик притаманний таким фінансовим інструментам, як:

- поточні та депозитні рахунки в банках;
- облігації;
- дебіторська заборгованість [Додаток Б].

Ринковий ризик – це ризик втрати капіталу чи недоотримання прибутку внаслідок коливань курсів іноземних валют, процентних ставок, вартості цінних паперів та інших фінансових інструментів.

Ринковий ризик поділяють на такі підгрупи ризиків: відсоткові, валютні, інфляційні, політичні.

Валютний ризик – ризик втрати капіталу чи недоотримання прибутків внаслідок здійснення імпортно-експортних операцій через знецінення чи коливання валютних курсів. Особливо ризиковими є довгострокові імпортні угоди [5].

Відсотковий ризик – це ризик, який виникає в установи внаслідок зміни відсоткових доходів та вартості фінансових інструментів внаслідок коливань процентних ставок. Відсоткові ризики поділяються на:

- 1) прямі (вплив на дохідність кредитів, зміна вартості фінансових інструментів, вплив на витрати за депозитами);
- 2) непрямі (зміна відсоткових ставок впливає на платоспроможність позичальника, що веде до зміни кредитного ризику).

Інфляційний ризик полягає в тому, що темпи росту інфляції активу досягне чи почне випереджати доходи за інвестиціями.

Згідно приміток до річної фінансової звітності, керівництво ТОВ «ФК Магнат» визнає, що діяльність підприємства безпосередньо пов'язане з мінливим ринковим середовищем, тому піддається дії фінансових ризиків. Крім вищевказаних ризиків за МСФЗ 7, підприємство виділяє ще декілька видів фінансових ризиків: операційний, юридичний, стратегічний ризику, ризик репутації [Додаток Б]. Також, в даному документі вказано методи боротьби підприємства з вищевказаними фінансовими ризиками (табл. 2.9)

Таблиця 2.9

Методи зниження фінансових ризиків в ТОВ «ФК Магнат»

Вид фінансового ризику	Методика уникнення фінансових ризиків
1	2
Операційний	контролюється через вдосконалення процедур стягнення дебіторської заборгованості
Юридичний	контролюється шляхом застосування типових форм угод з клієнтами Товариства з метою формалізації та уникнення ситуацій, які можуть погіршити позицію ТОВ «ФК Магнат» у відносинах з клієнтами
Стратегічний	мінімізується шляхом щорічного перегляду та коригування стратегічного плану Товариства з урахуванням макроекономічної ситуації в країні
Репутаційний	контролюється в процесі постійного моніторингу ЗМІ, оцінки їх впливу на поведінку клієнтів Товариства та своєчасних повідомлень позиції Товариства до клієнтів. Крім того, проводиться моніторинг ринкової позиції Товариства щодо портфелів заборгованості фізичних та юридичних осіб, рейтингу простроченої заборгованості
Ліквідності	контролюється шляхом укладення довгострокових угод для залучення коштів і збільшення строків повернення позикового капіталу

Продовження табл. 2.9

1	2
Кредитний	<p>основним методом оцінки кредитних ризиків керівництвом Товариства є оцінка кредитоспроможності контрагентів, для чого використовуються кредитні рейтинги та будь-яка інша доступна інформація щодо їх спроможності виконувати боргові зобов'язання. Основними методами управління кредитними ризиками Компанії є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - попередня оцінка фінансового стану сторони майбутнього контракту; - експертна оцінка фінансових інструментів

[Сформовано на основі додатку Б]

Дані методи управління фінансовими ризиками є дієвими, оскільки сформовані на основі багаторічної діяльності компанії в умовах підвищених фінансових ризиків.

Для страхування ринкових ризиків, зокрема валютних, ТОВ «ФК Магнат» застосовує такі методи хеджування:

- 1) Хеджування справедливої вартості;
- 2) Хеджування грошових потоків;
- 3) Хеджування чистої інвестиції в закордонну господарську одиницю.

Хеджування справедливої вартості проводиться у випадку можливості зміни справедливої вартості активу чи зобов'язання, який можна віднести до конкретного виду ризиків та має в плив на розмір збитку чи недоотримання прибутку.

Результати хеджування відображаються за допомогою коефіцієнта ефективності хеджування. Даний показник розраховується співвідношенням зміни справедливої вартості об'єкта хеджування на зміну справедливої вартості інструмента хеджування [14, с. 442].

Хеджування грошових потоків – це хеджування конкретної групи ризиків, пов'язаних з мінливістю грошових коштів відповідно конкретного активу чи

зобов'язання, що призводить до втрати вартості активів чи недоотримання прибутку [14, с. 445].

Проте, це не єдині методи хеджування валютних ризиків, які доступні на даний момент. В період глобалізації питання швидкості та ефективності хеджування має важливе значення при виборі інструмента хеджування. В цей момент багато інвесторів звертає увагу на високо ризикові активи, зокрема – на ринок криптовалют.

Так, хеджування криптовалютами теж є ризиком так як є вірогідність втрати обох активів. Однак, якщо в інвестора є розуміння ринку національних валют та криптовалют, він може легко хеджувати валютний ризик будь-якою монетою.

Ціноутворення криптовалют, зокрема bitcoin, відбувається через попит та пропозицію на криптовалютному ринку, діяльністю маркетмейкерів, загальним настроєм учасників ринку, FOMO та іншими факторами. Популярність криптовалют в 2020-2021 році зросла в період пандемії коронавірусу, коли валютні та фондові ринки втрачали капіталізацію. Ціна bitcoin при цьому спочатку пробила ATH 2017 року і стрімко почала обновляти локальні максимуми. Це відбулося через зменшення довіри інвесторів до традиційних активів, зокрема національних валют.

Для розуміння становища валют, на прикладі долара США, звертаємо увагу на індекс DXY, який показує силу чи слабкість основної світової валюти до шести інших - фунт стерлінгів, євро, канадський долар, єна, швейцарський франк і шведська крона. Для розуміння взаємозв'язку між індексом DXY та курсом ціни на bitcoin необхідно розглянути графік кореляції двох активів (рис 2.20).

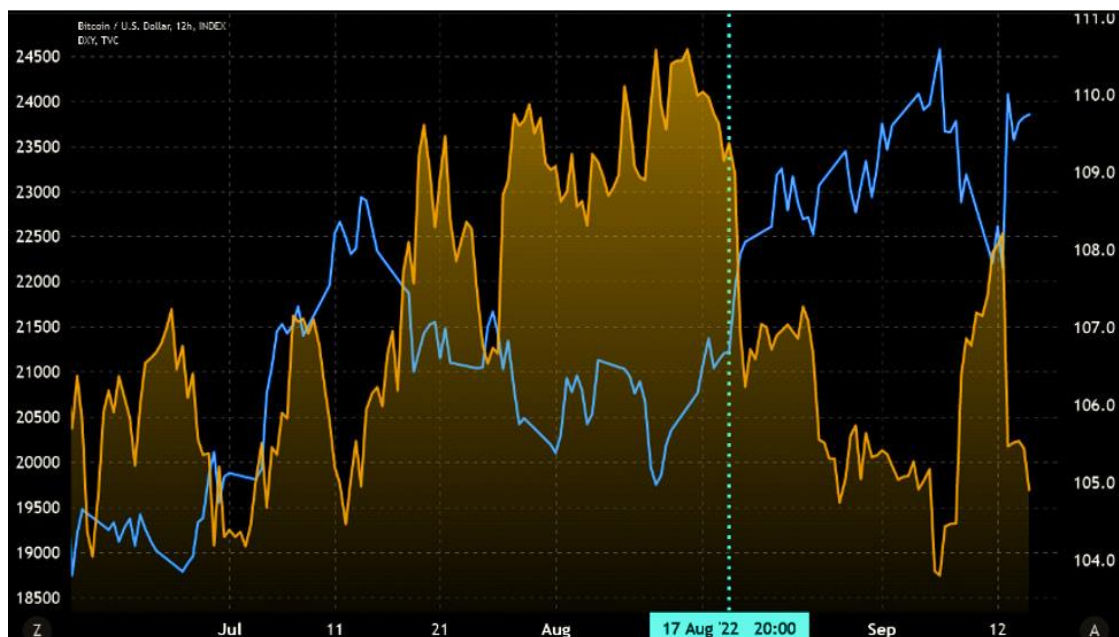

Рис. 2.20. Графік кореляції DXY та bitcoin за Липень – Вересень 2022р.

[Сформовано автором самостійно]

Рисунок 2.20 відображає протилежну кореляцію 2-ох активів. Оранжевою лінією позначений індекс DXY, а синьою – графік курсу ціни на bitcoin. Падіння курсу DXY спричиняється факторами інфляції, а отже – недовірою до фіатних грошей. Таким чином, на фоні цього відбувається перекидання інвестицій з валют в криптовалюти.

На основі теоретичного і практичного дослідження господарської діяльності ТОВ «ФК Магнат», вважаємо за доцільне запропонувати фінансовій компанії здійснювати хеджування інвестицій в долар США для зниження ступеню ризику втрат від коливань валютних курсів. На нашу думку, доцільно використовувати bitcoin та інші криптовалюти, оскільки кореляція є протилежною, і навпаки, інвестиції в криптовалюту можна хеджувати за допомогою долара США. Слід звернути увагу на те, що при падінні індексу DXY на 2%, курс ціни bitcoin може зрости на 5%, і навпаки. Тому при капіталі n -вартості інвестицій в індекс долара, хеджувати можна $0,5n$ -вартості капіталу в криптовалюту.

Висновки до розділу 2

Фінансовий ринок відіграє важливу роль в економіці кожної країни. Він є показником рівня її розвитку, відображає існуючі прогалини та надає можливість побачити напрями розвитку.

Військові дії на території України зумовлюють ризиковість функціонування як українських бірж, так і фінансових компаній. Невід'ємною частиною природи операційної, інвестиційної та фінансової діяльності є ризик або можливість відхилення очікуваних показників від запланованих.

Управління ризиками на ринку криптовалют слід розглядати як процес, мета якого полягає в ідентифікації та здійсненні ефективних дій, що дозволяють зробити даний ризик прийнятним.

Криптовалютні фонди – це звичайні інвестиційні фонди, головною відмінністю яких є те, що вкладають вони або повністю або частково в криптовалюту з метою отримання максимально високого та швидкого прибутку.

Проведено аналіз господарської діяльності ТОВ «ФК Магнат», в тому числі, за період воєнного стану. Товариство з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія Магнат» – одна з найбільших мереж відділень щодо операцій з обміну валют на території України.

В 2022 році через непередбачувані обставини, які склались за рахунок повномасштабної війни, ТОВ «ФК Магнат» втратило значну частину прибутку (54%) і через це прослідковуємо різкий спад коефіцієнтів рентабельності, ліквідності та фінансової стійкості.

Підприємство, яке працює в мінливих ринкових умовах, неодмінно піддається фінансовим ризикам, причинами яких можуть бути: невизначеність обставин, позитивні чи негативні події, які по-різному впливають на фінансовий ринок. Фінансові ризики означають можливість фінансових втрат в результаті діяльності, що може виражатися в меншому обсягу доходів чи втраті частини капіталу.

Розділ III

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ

3.1. Роль психологічного фактору при прийнятті ефективних управлінських рішень в торгівлі криптовалютою

Торгівля криптовалютою зазвичай нагадує спортивні змагання, але на відміну від спорту, в трейдингу не може бути одразу кілька переможців. Тобто, коли хтось закриває збиткову угоду – інший трейдер отримує прибуток. За успішною торгівлею завжди стоїть великий досвід та серйозна психологічна робота над собою.

Професійний трейдер характеризується серйозним підходом до торгівлі. Перш за все, для нього важливий результат та повний і неупереджений аналіз ситуацій на криптовалютному ринку. Торгівля високо ризикованими активами – це історія не про удачу, а про постійну роботу над собою та своїми помилками, а також – аналіз кожного свого кроку.

Психологія криптотрейдингу – це набір правил, прийомів і дій для успішної роботи на крипторинку, отримання прибутку і роботи над невдачами, яких, на жаль, не уникнути повністю.

Кожен трейдер – це індивідуальна поведінка щодо окремих угод, але коли на ринку відбуваються глобальні, потужні зміни, трейдери поведуться однаково. Подібно до того, як покупці створюють тисняву у торговому центрі у «чорну п'ятницю», так само роблять трейдери, коли ринки криптовалют різко обвалюються.

За цією колективною поведінкою стоять шаблони, емоції, психологія та цикли криптовалютного ринку.

Вважається, що психологія керує ринками, оскільки на самих учасників ринку впливають психологічні явища. Такі емоції, як страх, жадібність і тривога, як правило, загострюють ринок і змушують його учасників діяти в тандемі.

Наприклад, якщо більша частина ринку вважає, що вони опинились у економічній бульбашці, яка незабаром лопне, трейдери запанікують і продадуть активи. Початковий приплив тиску з боку продавців змусить інших учасників панікувати і також продавати. У такий момент ринок керується психологічними впливами, а не фундаментальними факторами.

Ще один аргумент на підтримку ринкової психології полягає в тому, що найчастіше інвестори торгують відповідно до наративів. Наприклад, історія, яка пов'язує події та пояснює, чому ринок може впасти або піднятися. Інституційне зростання криптовалюти слугує прикладом оптимістичного наративу, який переконав інвесторів купувати та йти на ризик.

На ринку існує термін «стадна поведінка». Ця концепція означає, що одні інвестори повторюють дії інших інвесторів, вважаючи, що вони провели свої дослідження, є більш обізнаними або мають більше досвіду.

Одним із найсильніших психологічних факторів, який впливає на криптотрейдинг, є страх втратити (FOMO). Цей термін часто використовують деякі досвідчені трейдери, стиль мислення, якого слід уникати. Трейдери стикаються з демонстраціями сотень монет. Деякими з них вони вже володіють, іншими – ні. Якщо ті, які вони придбали, швидко зростають, вони можуть пошкодувати, що не зробили більших інвестицій. Якщо інша не куплена ними монета зростає, вони відчують роздратування через те, що упустили таку можливість. Мабуть, найбільш проблемною є ситуація, коли вони спостерігають «зелений екран цифр». Ринок зростає, і вони відчують потребу взяти участь у цьому. Вони купують монету, коли вона досягає короткострокового піку, лише щоб спостерігати падіння ціни незабаром після цього. FOMO також застосовується до рішень про продаж. Отже, FOMO – це конструкція, яка, в

основному, виникла в результаті досліджень соціальних медіа, і це відображено у пов'язаному з нею вимірюванні. У цьому сенсі, цілком доречно застосовувати криптотрейдинг, враховуючи його сильну присутність у соціальних мережах онлайн. Когнітивна психологія вже деякий час визнає, що багато рішень ґрунтуються на бажанні звести до мінімуму очікувану втрату.

Криптотрейдинг дозволяє трейдерам спостерігати за безглуздістю їхніх рішень протягом тривалого періоду часу: що вони втратили (монета, яка має 100-кратну вартість за 6 місяців), і які монети вони продали занадто рано. З цієї причини наслідки дій та бездіяльності можуть бути дуже вагомими. Основна шкода, пов'язана з FOMO та жалем, полягає в тому, що люди можуть імпульсивно розмістити більше грошей, ніж вони можуть собі дозволити, на ризиковані монети, які вже почали стрімке зростання. Як наслідок, вони стикаються з більшим ризиком придбати ринок, коли має відбутися серйозна корекція (історично це трапляється, коли домінування BTC або % від загальної ринкової капіталізації нижчі).

Люди схильні йти за іншими і поводитися як натовп. Страх втратити гроші, може змусити людину прийняти чорно-білі уявлення про поведінку ринку. Це також змушує трейдерів взаємодіяти лише з людьми, які поділяють ті самі переконання. Це призводить до ситуацій, коли інвестор не знає, що насправді відбувається на ринку.

Термін «іраціональний надлишок» означає надмірну оптимістичність інвесторів. Це призводить до зростання цін, які за законами ринку, згодом впадуть. Проблема полягає в тому, що коли колапс все-таки настане, панічні розпродажі, що виникнуть, спричинятимуть падіння цін нижче їх фундаментальної вартості. Деякі економісти вважають таку поведінку згубною, оскільки вона може викликати глобальну рецесію.

Найкращий спосіб запобігти стадній поведінці – практикувати уважність. Насамперед, потрібно самому вивчати ринок та діяти відповідно до власних стратегій торгівлі.

Досвідчені трейдери використовують психологію ринку на свою користь. Виділяють два найкращі способи отримати прибуток від психології крипторинку – це зустрічна торгівля та визначення тренду.

Зустрічна торгівля є частиною контртрендової торгівлі, інвестиційного стилю, за яким трейдер торгує проти ринку. Якщо ринок зростає, учасник продає актив, а якщо падає – купує. Основа зустрічної торгівлі полягає в тому, що активи потрібно продавати, якщо вони переоцінені, і купувати, якщо ціна на них нижча за їх фундаментальну вартість.

Трейдер повинен добре орієнтуватися на ринку, щоб визначити, перекуплена чи перепродана монета. Недоліком контр трендової торгівлі є те, що деколи переважає стадна поведінка, що призводить до того, що ціну на актив можуть значно завищити чи занизити відносно його справедливої ринкової вартості.

Своєчасне визначення тренду – ще одна стратегія, якою користуються досвідчені. Вчасно визначивши тенденцію руху ціни на криптоактив, трейдер бачить, що йому слід робити – купувати чи продавати актив, тим самим або отримати прибуток, або зменшити ризики [34].

Рішення, які трейдер приймає під час торгівлі, значною мірою впливають на результат торгівлі, тому вибудувати системний підхід дуже важливо.

Настрої окремих трейдерів загалом відповідають загальному ринковому настрою та змінам курсу ціни на криптоактиви. Розглянемо типовий цикл зміни настроїв учасників криптовалютного ринку рис. 3.1.

Рис. 3.1. Емоційний цикл учасників ринку

[Сформовано автором самостійно]

Кожна стадія з емоційного циклу має свої характерні особливості, вивчення яких допоможе трейдерам визначити, на якому етапі вони знаходяться зараз та як взяти ситуацію під свій контроль. Розглянемо детальніше 14 емоційних стадій трейдера (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Емоційні стадії трейдера

№	Назва стадії	Опис
1	2	3
1.	Оптимізм	Як правило, спочатку трейдер приходить на ринок в оптимістичному передчутті, і, відповідно, позитивно оцінює ринок. Інвестор очікує успішних угод на ринку.

Продовження табл. 3.1

1	2	3
2.	Збудження	Треjder заходить в позицію, і ринок рухається в передбаченому учасником напрямку. Інвестор впевнений в успішності даної угоди.
3.	Трепет	У цей момент ринок все ще рухається в напрямку, передбаченому трейдером, він впевнений в обраній стратегії.
4.	Ейфорія	Оскільки інвестиції дають великий та, головне, легкий прибуток, трейдер робить основну помилку – ігнорує можливі фінансові ризики.
5.	Занепокоєння	Треjder помічає перші ознаки зміни графіку ціни в протилежну його стратегії сторону, проте, він далі продовжує вірити в угоду, вважаючи зміну курсу ціни корекцією.
6.	Заперечення	Корекція не закінчується, ринок продовжує рух в протилежному напрямку. Треjder не оцінює ризики об'єктивно і залишається в позиції.
7.	Страх	Ситуація погіршується, трейдер потроху починає визнавати свою помилку.
8.	Відчай	Треjder утримує збиткову угоду, постійно думаючи про те, що він міг зафіксувати прибуток, а замість того намагається хоча б вийти з позиції в точці беззбитковості.
9.	Паніка	Треjder визнає свої помилки, починає картати себе. У цей момент ринок починає керувати учасником, заставляючи його робити безглузді вчинки, які призводять до збільшення збитку.

Продовження табл. 3.1

1	2	3
10.	Капітуляція	У цей момент трейдер вирішує більше не терпіти і закрити позицію, щоб не отримати ще більший збиток.
11.	Зневіра	Після закриття такої угоди, трейдер втрачає віру в ринок та бажання відкривати нові угоди.
12.	Депресія	На цьому етапі слабкі трейдери починають звинувачувати себе, що не закрили угоду в прибуток. Справжні трейдери в цей момент аналізують зроблені помилки щоб більше їх не повторити.
13.	Надія	Ринок починає стабілізуватися. Трейдер повертається на біржу та починає шукати нові можливості.
14.	Віра	Трейдер повертається до торгівлі і знову починає вірити в ринок. Цей етап в подальшому переходить в «ОПТИМІЗМ».

[Сформовано на основі 26]

Оскільки популярність криптотрейдингу стрімко зростає протягом останніх 2-х років, важливо визначити, які психологічні та інші стратегії можна використовувати для уникнення ризиків, притаманних торгівлі криптоактивами. Загальні стратегії запобігання збиткам, пов'язаним з надмірною торгівлею, мають деякі спільні риси з азартними іграми: дотримання бюджету; не витратити більше, ніж можна собі дозволити; не гнатися за прибутками.

Вважаємо, щоб стати професійним трейдером, необхідно опанувати основними інструментами психологічного впливу. На нашу думку, до них слід віднести такі:

Позитивні думки. Починаючи торгівлю, не слід думати про потенційні збитки, оскільки це налаштування себе на невдалі угоди. Потрібно бути впевненим в собі і не концентруватися на страху зробити помилку. Звичайно, траплятимуться помилки. Їх потрібно аналізувати та запобігти їх повторенню в майбутньому.

Візуалізація майбутнього успіху. Візуалізація не є науковим методом, але психологи наполягають на її важливості. Візуалізуючи свій успіх, трейдер блокує страх помилитися і налаштовується лише на ефективне досягнення мети без зайвих емоцій. Трейдер повинен уявити, як професійно і чітко він розробляє свою стратегію і діяти так само.

Вірити в себе. Торгівля криптовалютою – це індивідуальна діяльність. У жодному разі не потрібно зважати на думку інших людей і нікому не дозволяти втручатися у торговий процес. Точність прогнозів значно підвищиться, коли трейдер самостійно аналізує ринкову ситуацію, не вдаючись до порад інших трейдерів чи блогерів.

Самореалізація. Незважаючи на те, що торгівля на криптовалютному ринку пов'язана з фінансами, сприймати її слід через призму творчого процесу. Це повинно приносити трейдеру задоволення. Трейдер впевнений в собі та своєму успіху, коли зробив трейдинг способом самореалізації. Такий підхід допомагає сприймати хаотичний і непередбачуваний ринок як інструмент вашого успіху.

Розуміння циклу ринку. Навіть досвідчені трейдери не завжди будуть купувати за найнижчою ціною або продавати за найвищою. Також вони не придбають кожен монету, яка демонструє дуже високий ріст. Натомість, мета полягає в тому, щоб покращити захисні стратегії: купуйте, перш ніж монети

стануть занадто високовартісними; купуйте падіння або корекції, щоб мінімізувати ризик зниження; зосереджуйтеся на позитивних результатах, а не на результатах, які були упущені.

Реальна оцінка ризиків. Не ризикуйте тими коштами, які ви не готові втратити. Це основне правило торгівлі на ринку криптовалют. При складанні стратегії враховуйте свої потенційні втрати. Уникайте втрат, що перевищують заплановані, навіть якщо спокуса дуже велика. Іноді кілька невеликих угод приносять більше прибутку, ніж одна велика.

Дисциплінованість. Не слід звертати увагу на раптові емоції або новини. Торгівля повинна відбуватися за заздалегідь розробленим планом, не відступаючи від нього ніколи, за винятком форс-мажорних обставин. У криптовалютному бізнесі дисципліна є синонімом успіху. Вивчення цього моменту є особливо важливим для початківців, оскільки ринок надзвичайно мінливий, тому психологія трейдера часто знаходиться під тиском різноспрямованих трендів.

Контроль емоцій. Трейдер повинен слідкувати за своїм психоемоційним станом і не починати торгувати, якщо він перебуває під емоційним впливом якихось новин або подій. Емоційна торгівля завжди призводить до збитків. Якщо трейдер відчуває, що рішення приймаються імпульсивно, варто відволіктися і морально перезавантажитися.

Час на відпочинок. Усім іноді потрібно робити перерви. Якщо трейдер починає розуміти, що не справляється і ним керують емоції, він повинен зробити перерву і не думати про торгівлю, активи, криптовалюту в цілому.

Статистика угод.

Звичайно, кожен трейдер повинен проводити аналіз угод. Цей метод буде корисним як трейдерам-початківцям, так і професіоналам галузі. Потрібно фіксувати кількість угод, зроблених за день, баланс прибутків і збитків, лонгів і шортів та інших показників. А в кінці тижня треба зробити аналіз на основі цієї

інформації. Статистика – дійсно дієвий спосіб покращити ефективність торгової стратегії [43].

Висновки до розділу 3

Психологія криптотрейдингу – це набір правил, прийомів і дій для успішної роботи на крипторинку, отримання прибутку і роботи над невдачами, яких, на жаль, не уникнути повністю.

Одним із найсильніших психологічних факторів, який впливає на криптотрейдинг, є страх втратити гроші. FOMO – це конструкція, яка, в основному, виникла в результаті досліджень соціальних медіа, і це відображено у пов'язаному з нею вимірюванні.

Рішення, які трейдер приймає під час торгівлі, значною мірою впливають на результат торгівлі, тому вибудувати системний підхід дуже важливо.

Настрої окремих трейдерів загалом відповідають загальному ринковому настрою та змінам курсу ціни на криптоактиви.

Виділено 14 стадій емоційного циклу учасника ринку: оптимізм, збудження, трепет, ейфорія, занепокоєння, заперечення, страх, відчай, паніка, капітуляція, зневіра, депресія, надія, віра.

Кожна стадія з емоційного циклу має свої характерні особливості, вивчення яких допоможе трейдерам визначити, на якому етапі знаходяться зараз вони та як взяти ситуацію під свій контроль.

Висновки

1. Розкрито економічну сутність високо ризикових активів в умовах цифровізації глобального економічного простору.

Криптовалюта – це один з видів електронних активів, вартість якої виражається в грошовому вимірнику, в основу якої покладено криптографію (шифрування даних), тобто, емітується в мережі.

Основними видами криптовалют є біткоїн, альткоїни, стейблкоїни, токени, DeFi-токени на NFT.

2. З'ясовано, що криптовалюта є зовсім новим поняттям в національній економіці та перебуває на стадії дослідження в Україні. Національний банк України оцінює можливі ризики від операцій з криптовалютами.

Наразі згідно Конституції України, гривня є єдиним легальним засобом платежу. Водночас, Національний банк України відносить криптовалюту до сфери тіньової економіки, оскільки завдяки анонімності переказів, гіпотетично можливим є відмивання коштів чи фінансування тероризму.

3. Наведено теоретичні та практичні аспекти функціонування криптовалютних бірж. Криптовалютні біржі – це приватні платформи, які полегшують торгівлю криптовалютами для інших активів. Вказані переваги використання криптовалютних бірж для торгівлі високо ризикованими активами. Обґрунтовано та наведено у таблиці переваги та недоліки централізованих та децентралізованих криптовалютних бірж, внаслідок чого, підприємство зможе обрати біржу за своїми запитами.

4. Визначено основні ризики та джерела їх формування, пов'язані з операціями з криптовалютами. Вказано основні моменти, на які слід звернути увагу при виборі стратегії хеджування. Запропоновано методи зниження ризиків через наступні стратегії хеджування:

- диверсифікація інвестиційного портфелю;
- використання деривативів (ф'ючерсів);

- стратегія маржинальної торгівлі;
- хеджування безстроковими фінансовими інструментами.

5. Представлено ознайомлення з діяльністю підприємства – ТОВ «ФК Магнат». Це одна з найбільших мереж відділень з операцій обміну валют на території України. ТОВ «ФК Магнат», як фінансова небанківська установа, розпочала свою діяльність з отриманням першої ліцензії від 20.11.2015 року.

Визначено масштаби охоплення ринку ТОВ «ФК Магнат», структуру компанії, тощо. За допомогою статуту підприємства вказано предмет діяльності

Товариства:

- надання гарантій;
- факторинг;
- фінансовий лізинг;
- надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту;
- переказ коштів;
- торгівля валютними цінностями у готівковій формі.

6. Здійснено економічний аналіз ТОВ «ФК Магнат» на основі фінансової звітності підприємства за 2020, 2021, 2022 роки. Зокрема, проведено оцінку активів та пасивів підприємства, аналіз фінансової стійкості, показників ліквідності, динаміки фінансових результатів, коефіцієнтів рентабельності, динаміки руху грошових коштів ТОВ «ФК Магнат». Результати дослідження подані у таблицях та відображено на графіках та діаграмах.

7. На основі аналізу активів ТОВ «ФК Магнат» вважаємо, що обсяг оборотних активів за 2021-2022 роки є вищим, ніж необоротних. На основі аналізу тренду змін вартості оборотних та необоротних активів аналізованого підприємства, стверджуємо, що прискорення оборотності усіх активів створює сприятливі умови для подальшого ведення господарської діяльності. ТОВ «ФК Магнат» вкладає залучені ресурси ефективно – в ліквідні активи.

8. Виходячи із економічного аналізу пасивів ТОВ «ФК Магнат», можна стверджувати, що загальний тренд змін власного капіталу є зростаючим. Водночас, темп зростання власного капіталу є значно нижчим, ніж стороннього. На основі діаграми структури власного капіталу можна зробити висновок, що відношення власного капіталу до загальної вартості пасивів має спадаючий тренд, що сприяє послабленню фінансової стійкості аналізованого підприємства.

9. Результати економічного аналізу показників фінансової стійкості ТОВ «ФК Магнат» дають зрозуміти, що в період з 2020 по 2022 роки підприємство здатне фінансувати поточну діяльність та вчасно розраховуватись з кредиторами, не зважаючи на суттєве збільшення стороннього капіталу у 2021 році (на 821%).

Аналізуючи загальний тренд показників фінансової стійкості ТОВ «ФК Магнат», можна дійти висновку, що підприємство за досліджуваний період збільшило кількість стороннього капіталу (в 2020 році на кожную гривню власного капіталу припадало 0,6 коп. стороннього, а в 2022 році – 58 коп.). Розрахований показник все ще вказує на високий рівень фінансової стійкості ТОВ «ФК Магнат», що підтверджує і показник автономії.

10. На основі показників ліквідності можна стверджувати, що підприємство є платоспроможним та в змозі погасити борги перед кредиторами в короткі терміни.

Проте, загальні тренди зміни показників ліквідності ТОВ «ФК Магнат» є спадаючими. Такі дані повинні насторожувати не тільки інвесторів, а й внутрішніх користувачів фінансової звітності, оскільки невчасне запобігання спадаючому тренду може призвести до неплатоспроможності досліджуваного підприємства в майбутньому.

11. Здійснивши аналіз фінансових результатів ТОВ «ФК Магнат», можна стверджувати, що показник чистого доходу знизився на 54% в 2022 році, в порівнянні з попереднім за рахунок зниження прибутків від операційної

діяльності. Причиною цього є зовнішні фактори – повномасштабна війна в Україні.

12. Показники рентабельності – один з найпоширеніших способів відображення ефективності функціонування підприємства. Розраховані показники рентабельності ТОВ «ФК Магнат» показують, що досліджуване підприємство неефективно використовує власний капітал та активи для отримання прибутку.

Прослідковується спадаючий тренд показників рентабельності, що є негативним фактором, оскільки це показує, що аналізоване підприємство не в змозі знайти ефективні шляхи використання активів та пасивів для одержання прибутку.

13. На основі приміток до фінансової звітності ТОВ «ФК Магнат» визначено основну групу ризиків діяльності підприємства на фінансовому ринку:

- ринковий ризик;
- ризик ліквідності;
- кредитний ризик.

Вказано шляхи уникнення всіх вказаних видів фінансових ризиків. Також, запропоновано уникнення валютного ризику за допомогою нетрадиційних активів (криптовалют). На прикладі відображено та **доказано** ефективність використання криптовалют для хеджування фінансових ризиків.

14. Проведено аналіз психологічних факторів впливу на криптовалютний ринок. Психологія криптотрейдингу - це набір правил, прийомів і дій для успішної роботи на крипторинку, отримання прибутку і роботи над невдачами, яких, на жаль, не уникнути повністю.

Визначено основні емоційні стадії психологічного циклу ринку та обґрунтовано сутність кожної з них. У ході аналізу впливу психологічних факторів на криптовалютний ринок розкрито способи використання

невизначеності ринку на свою користь. Виділено два найкращі способи отримати прибуток від психології крипторинку:

- зустрічна торгівля;
- торгівля за трендом.

Список використаних джерел

1. Американська транснаціональна банківська і фінансова корпорація Citigroup. URL: <https://www.citigroup.com/citi>
2. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В.. Ризик ліквідності: Банківська енциклопедія. Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. 504 с.
3. Баластрик Л.А., Чумаченко О.Г. Передумови виникнення криптовалюти // Наукові праці. НДФІ. 2017. № 4. – С. 96-100.
4. Валюта майбутнього: як біткоїни змінюють світ просто зараз URL: <https://lab.bit.ua/2016/11/bitcoin-now/>
5. Валютний ризик //Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2011. 558 с.
6. Венчурний фонд // Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. — Київ : Ваіте, 2018. С. 832.
7. Депозит під 30% річних у валюті: де розмістити та як: веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/depozit-pid-30-richnih-u-valyuti-de-rozmistiti-ta-yak/>
8. Желюк Т., Бречко О. Використання криптовалюти на ринку платежів: нові можливості для національних економік. Вісник Тернопільського національного економічного університету. Тернопіль. 2016. С. 50-60.
9. Колдовський, А.В. Проблемні аспекти теоретичного осмислення криптовалюти, як явища сучасної інформаційної економіки. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. Суми : УАБС НБУ. Вип. 42. 2015. С. 100-110.

10. Колосова В. Міжнародні фінансові інституції в умовах фінансової глобалізації / В. Колосова // Дослідження міжнародної економіки. - 2011. - № 1. - С. 238-246.
11. Котирування криптовалюти Bitcoin. Біткоїн за минулі періоди – Investing.com. URL: <https://investing.com/crypto/bitcoin/historical-data>
12. Кредитний ризик // Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. Київ: Ваіте. 2018. С. 374-375. — ISBN 978-617-7627-10-3.
13. Краші біржі криптовалют // Pingblockchain: [Веб-сайт]. 2018. URL: <https://pingblockchain.com/krashhi-birzhikripto-valjut-u-2018-roci>.
14. Крисоватий А. І., Панасюк В. М., Мельничук І. В., Бурденюк Т. Г. Міжнародні стандарти обліку та звітності : підручник / за заг. ред. проф. А. І. Крисоватого та проф. В. М. Панасюк. Тернопіль: ЗУНУ. Видавництво «Економічна думка». 2021. 580 с.
15. Коцур В. В., Ігнатенко М. М. Стратегічні напрями використання криптовалют як новітніх фінансових інструментів. Економічний вісник університету. 2022. № 53. С. 7-13.
16. Кульчицька Н. Є., Гуменюк О. Г. Концепція управління ризиками при різному ступені розвитку фінансового ринку. Міжнародний науково-виробничий журнал Сталий розвиток економіки. 2017. №35. С. 195-203
17. Лубенець І. Огляд цифрових криптовалют. Блог експертів про фінанси – 2014. URL: http://www.prostoblog.com.ua/lichnye/byudzhhet/obzor_tsifrovyyh_kriptovalyut.

18. Мазур В.І. Особливості використання криптовалюти в світі та в Україні світі / В. І. Мазур // Проблеми інформатизації та управління. Вип.1. 2016. С. 55-59.
19. Молчанова Е., Солодковський Ю. Глобальна сервісна природа сучасних криптовалют // Міжнародна економічна політика. № 1. 2014. – С. 60 – 79
20. Міністерство фінансів України URL: <https://minfin.com.ua/currency/crypto/>
21. Олексюк О.С. Криптовалюта Біткоїн / О. С. Олесюк, О. В. Мостіпака // Проблеми системного підходу в економіці. Вип.4(60). 2017. С. 145-153.
22. Панасюк В. М., Шухманн В. А. Фінансовий інструментарій технології блокчейн: перспективи обліку та оподаткування IntelITSIS'2021: 2nd International Workshop on Intelligent Information Technologies and Systems of Information Security, March 24–26, 2021, Khmelnytskyi, Ukraine
23. Постанова Національного банку України від 12.12.2002 № 502. Про затвердження Інструкції про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України та змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0021-03#Text>
24. Процентний ризик банку. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA_2020-10-22.pdf?v=4
25. Фінансові інструменти: розкриття: Міжнародний стандарт фінансової звітності № 7. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007#Text
26. 14 емоційних станів трейдера. Психологія трейдингу. URL: <https://www.forex.ukrgasbank.com/post/14-%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B2-%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B9%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0-%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%8>

- 5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B9%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%B3%D1%83
27. Best Crypto Exchanges. URL: <https://www.investopedia.com/best-crypto-exchanges-5071855>
28. Binance Earn: веб-сайт. URL: <https://www.binance.com/uk-UA/earn>
29. Bitcoin trading volume, Bitcoinity. URL: <https://data.bitcoinity.org/markets/>
30. Bybit Earn: веб-сайт. URL: <https://www.bybit.com/uk-UA/earn/savings>
31. Brodovska I., Smereka S., Schuchmann V. Blockchain as an established trend in the development of information technologies: cases of defi and nft cryptocurrencies. The XXIII International Science Conference «Theory, practice and science», April 27 – 30, 2021. Tokyo, Japan. 493 p.
32. Cryptocurrency Exchanges. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/other/cryptocurrency-exchanges/>
33. Cryptocurrency Hedging Strategy: the Ultimate Guide. URL: <https://www.brokerexplorer.com/article/cryptocurrency-hedging-strategy-the-ultimate-guide-2180>
34. Crypto Market Psychology: How to Trade Rationally. URL: <https://academy.shrimpy.io/post/crypto-market-psychology-how-to-trade-rationally>
35. Denys O., Delas V. The prospects of use of blockchain technology on financial markets. Black sea economic studies. 2019. No. 45. URL: <https://doi.org/10.32843/bses.45-26>
36. Dixon Chris, Why Decentralization Matters. URL: <https://onezero.medium.com/why-decentralization-matters-5e3f79f7638e>
37. Grayscale Products: веб-сайт. URL: <https://grayscale.com/products/>
38. Hedge: What It Is and How It Works in Investing. URL: <https://www.investopedia.com/terms/h/hedge.asp>

39. History of Bitcoin exchanges and trading. URL: <https://academy.bit2me.com/en/history-exchanges-bitcoin-trading/>
40. Huobi Earn: веб-сайт. URL: <https://www.huobi.com/uk-ua/financial/earn/?type=steady>
41. List of Crypto Funds: веб-сайт. URL: <https://cryptofundresearch.com/list-of-crypto-funds/>
42. Panasyuk V., Brechko O., Buchynska T. DeFi experiment as form of a cryptocurrencies market transformation and in-depth decentralization. Digital economy trends: global challenges, strategy and technologies. Monograph. 2021. 66-75 pp.
43. Psychology of crypto trading. URL: <https://blog.whitebit.com/en/psihologiya-kripto-trejdinga/>
44. Yermak S., Satanievska M. Cryptocurrency market: problems and development prospects in Ukraine. III international scientific congress society of ambient intelligence 2020 (ISC-SAI 2020), Kryvyi Rih, Ukraine, 8–10 April 2020. Paris, France, 2020. URL: <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.200318.031>
45. 4 Hedging Strategies for Cryptocurrency Risks. URL: <https://learn.bybit.com/investing/hedging-cryptocurrency-risks/>